

ธรรมคือธรรม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๗

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ฟังธรรม ฟังธรรมนะ ธรรมคือสภาวะธรรม สภาวะธรรมที่ว่ามีอยู่โดยดั้งเดิม แต่ไม่มีใครเคยเห็น เพราะมันสุดวิสัยของมนุษย์ สุดวิสัยขณะที่ไม่มีธรรมนะ มันมีอยู่โดยดั้งเดิม แต่ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เหมือนสุดวิสัย เว้นไว้แต่พระปัจเจกพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าก็สามารถจะรู้ธรรมอย่างนี้ได้ แต่พระปัจเจกพุทธเจ้าต้องสร้างสมบารมิมามหาศาลถึงจะเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้ากับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องสร้างบารมีอย่างน้อย ๔ อสงไขยแสนมหากัป นี่การเกิดการตายนับไม่ได้ถึง ๔ รอบ

แล้วว่าการเวียนการเกิดการตายมันจะไม่มีไ้ เราว่าเกิดตายมาชาติเดียว ชาตินี้ชาติสุดท้ายไม่มี ไม่เกิดอีกแล้ว ตายแล้วก็ตายสูญ...สูญของความคิดใจ กิเลสมันเป็นสภาวะแบบนั้น กิเลสเกิดขึ้นมาแล้วล้มตัว เราล้มตัวตลอด เกิดมาแล้วก็ว่ามีปัจจุบันนี้ เราก็มีความเพติดเพลินในปัจจุบันนี้ นี่ล้มตัวนะ แม้กระทั่งทุกข์ เวลาที่มีความทุกข์มาบีบคั้นก็ไม่ว่าจะมีทางออกอย่างไร มีแต่ความเศร้าเสียใจ มีความเสียใจอยู่ในหัวใจของตัวเอง แต่ก็ไม่มีทางออกไ้ นี่สภาวะธรรมถึงจะเป็นเครื่องจรรโลงใจ

เวลาครูบาอาจารย์ประพฤติปฏิบัติธรรมนะ มีธรรมในหัวใจ เวลาสนทนาธรรม ธรรมสาธุณา เอตมมฺงฺคฺลฺมฺตฺตมฺ เป็นมงคลอย่างยิ่ง มงคลของครูบาอาจารย์ที่มีธรรมในหัวใจ รื่นเริงใจ รื่นเริงในธรรม แต่สภาวะหัวใจของเรามันมีสภาวะหัวใจเหมือนกัน แต่ทำไมมันเศร้ามันทุกข์ยากล่ะ? มันทุกข์ยากเพราะเราไปแสวงหาสิ่งอื่นไ้ แสวงหาสิ่งอื่นว่ามันเป็นที่พึ่งที่จะให้อยู่อาศัยได้ แต่เราไม่เคยเห็นสภาวะธรรมในใจของเรา

ธรรมเป็นธรรม ถ้าธรรมเป็นธรรม ธรรมนี้มันจะเป็นประโยชน์กับใจดวงนั้น ธรรมเป็นโลก ๑. ธรรมเป็นโลก ๒. ธรรมเป็นกิเลส เห็นไหม สภาวะธรรมมีอยู่โดยดั้งเดิม ละเอียดอ่อนมาก แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอามาวางไว้ตรงหน้าเรานะ เอาไว้ตรงหน้าเลย เพราะพระไตรปิฎกอยู่ในตู้พระไตรปิฎกเราจะค้นคว้าขนาดไหนก็ได้ นี่เอาไว้ตรงหน้าเราเลย แต่ธรรมเป็นกิเลส เพราะเราเอากิเลสของเราเข้าไปจับต้องธรรมนั้น เอากิเลสของเราเข้าไป นี่สภาวะของกิเลส เราคาดเราอ่านแล้วเรามีความรู้สึกขนาดไหน นี่ธรรมเป็นกิเลส ธรรมไม่เป็นธรรม

ถ้าธรรมเป็นธรรม สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมมา วางไว้เป็นแผนที่เครื่องดำเนิน ถ้าใจของเราเป็นธรรม เราต้องศึกษามาเป็นเพื่อแนวทางของเราให้เราก้าวเดินเข้าไปหาสภาวะธรรมอันนั้น ธรรมก็จะเป็น กิเลสธรรม ธรรมเป็นธรรม แต่อันของเรานี้กิเลส เข้าไปจับ นี่สภาวะส่วนหนึ่ง

แม้แต่สมัยพระพุทธกาลนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากำลังเผยแผ่ธรรมอยู่ มีคหบดีในสมัยพระพุทธกาลไม่เชื่อใจ ไม่เชื่อว่าธรรมนี้มีจริง แล้วมีความลังเลสงสัย เราจะทำอะไรถึงจะไปรอดได้นะ แต่เพราะเขาเป็นคหบดี เขามีทรัพย์สมบัติมาก เข้าใจไม่แก่นจันท์ ไม่จันท์นี่เอามาทำเป็นบาตร แล้วเอาไม้ไผ่ต่อขึ้นไปหลายๆ ลำ แล้วผูกไว้ข้างบน ว่าถ้ามีพระอรหันต์จริง ขอให้พระอรหันต์เหาะมาเอาแก่นจันท์นี้ ให้บาตรไม้จันท์นี้เพื่อให้ยืนยันว่าพระอรหันต์มีจริงใจ

นี่ความรู้ของคหบดีเขาเป็นทางโลกนะ เขาคิดได้เท่านี้ไง คิดว่าสิ่งที่ว่าผู้เหาะเหินเดินฟ้าได้จะเป็นพระอรหันต์ แล้วก็ประกาศ...เจียบ ไม่มีใครสามารถมาเอาได้...เจียบ

“เอ! โลกนี้หรือหมดสิ้นพระอรหันต์แล้ว”

หมดสิ้นธรรม หมดสิ้นพระอรหันต์ก็คือหมดสิ้นธรรม ประกาศอยู่ตั้งนานก็ไม่มี นี่อยู่ในธรรมบทนะ จนลัทธินักบวชในศาสนาอื่นเขามาใจ เขาวางแผนกัน เขาบอกว่าเขาจะไปที่บ้านนั้น แล้วหัวหน้าจะแสดงตัวว่าจะเหาะขึ้นไปเอา แล้วก็ให้ลูกศิษย์ตั้งไว้ ตั้งไว้ ว่าอย่าเหาะเลย มันเป็นเรื่องเล็กน้อยให้เขาเอามาให้ดีกว่า นี่ไปตกลงที่บ้านเขาจะว่า ทำทำว่าเราเป็นพระอรหันต์ เราเหาะได้ แต่การเหาะมันมีค่าไม่เท่ากัน ให้เขาลงมา...นี่อยากให้เขานับถือใจ อยากให้เขานับถือหน้าถือตา ทั้งๆ ที่ตัวเองทำอะไรก็ไม่ได้ แต่วางแผนหลอกลวงไว้เพื่อไปแสดงตัวว่าทำทำว่าจะเหาะนะ แล้วลูกศิษย์ก็ตั้งไว้อย่างนั้น เสร็จแล้วคหบดีนั้นเขาไม่ไว้ใจ เขาไม่เชื่อใจ เขาไม่สนใจ ถ้าเป็นจริงก็ให้เหาะขึ้นไปเอาใจ แล้วนักบวชในลัทธิในศาสนาในครั้งพุทธกาลก็ทำไม่ได้ สิ่งที่ทำ

ไม่ได้เขายิ่งมั่นใจใหญ่เลยว่าธรรมนี้ไม่มีแล้ว ศาสนาไม่มี พระอรหันต์ไม่มี ทั้งๆ ที่องค์สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้ากำลังเผยแผ่ธรรมอยู่นะ

แล้วพระโมคคัลลานะกับลูกศิษย์ก็หนีไป เขาก็ประกาศอย่างนั้น นี่ผู้มีธรรมในหัวใจ พระโมคคัลลานะก็บอกกับลูกศิษย์ว่าต้องให้ลูกศิษย์เหาะขึ้นไป ลูกศิษย์ก็เถียงว่าให้พระโมคคัลลานะเหาะขึ้นไป เหาะขึ้นไปเอาบาตรใบนั้นไป ผู้ที่ทำได้นั้นไม่อยากทำ แต่เวลามันสลดใจใจ เพราะสลดใจว่าพระอรหันต์ไม่มี ธรรมไม่มี เกียกกันอยู่อย่างนั้นอยู่นาน สุดท้ายแล้วลูกศิษย์ของพระโมคคัลลานะเหาะขึ้นไปเอาบาตรนั้นลงมา นี่มันเป็นการยืนยันว่าสิ่งนี้มีจริงใจ พอเหาะลงมาคนเขาก็ฮือฮามากว่ามีจริง เหาะขึ้นไปเอาบาตรไม้แก่นจันทร์แล้วลงมา ประชาชนนั้นเลื่อมใสมาก มีความศรัทธามาก แล้วก็ไปหาลูกศิษย์พระโมคคัลลานะให้เหาะบ่อยๆ จนข่าวไปถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรียกพวกนี้มาแล้วก็ติเตียน ติเตียนว่าสิ่งนี้มันเป็นไม้แก่นจันทร์ การเหาะขึ้นไปเอามันจะเป็นการไม่จรรโลงศาสนา เพราะอะไร เพราะผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมีจิตมีนิสัย คนที่เหาะได้ก็มี เห็นไหม ดูอย่างพระจกขุบาล พระจกขุบาลเป็นพระอรหันต์เหมือนกัน แต่เป็นพระอรหันต์โดยที่ว่ามีฤทธิ์ใจ ทำอย่างนี้ไม่ได้ แล้วอย่างนั้นแล้วเขาจะเอาอะไรเป็นหลักเป็นเกณฑ์ละ นี่ติง ดิลูกศิษย์ของพระโมคคัลลานะ

พระโมคคัลลานะมีฤทธิ์มาก ลูกศิษย์ของพระโมคคัลลานะ ๕๐๐ นี้ฤทธิ์ทั้งนั้น เหาะเหินเดินฟ้าทำอย่างนี้ได้หมด เข้ากันโดยธาตุ ลูกศิษย์ของพระสารีบุตรนี้เป็นปัญญาทั้งหมด นี่ธาตุความตรงกับจิต ครูบาอาจารย์มีนิสัยอย่างไร ลูกศิษย์มีนิสัยอย่างนั้นตรงกันแล้วจะเป็นการสั่งสอนกันโดยง่าย ถึงติเตียนแล้วให้ทำลายบาตรแก่นจันทร์นั้น แล้วไม่ให้เหาะ ถึงได้บัญญัติไว้ว่าไม่ให้ห้าวคอดูตรมนุษยธรรม ไม่ให้ห้าวค่างๆ ถึงมีจริงก็ไม่ให้ห้าว นี่เพราะอะไร

เพราะธรรมอยู่ในหัวใจ ธรรมคือสภาวะธรรมความเป็นจริงนี้มันเป็นเรื่องของอริยสัจทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรคนี้มันเป็นเนื้อของธรรม การเหาะเดินฟ้านี้มันเป็นเรื่องของฌานโลกีย์ สิ่งที่เป็นฌานโลกีย์ แต่พวกฤาษีชีไพรเขาเหาะของเขาได้ พวกฤาษีก็เหาะได้ แต่การเหาะของเขาเป็นโลกีย์ปัญญา เป็นฌานโลกีย์ สิ่งที่เป็นฌานโลกีย์เขาควบคุมสิ่งนี้ไม่ได้

แต่พระโมคคัลลานะกับลูกศิษย์พระโมคคัลลานะนี้เป็นพระอรหันต์ สิ่งที่เป็นพระอรหันต์การอย่างนี้จะอยู่กับใจดวงนี้ตลอดไป เพราะใจดวงนี้ไม่มีกิเลสใจ สิ่งที่ไม่มีความกิเลสทำให้สิ่งสภาวะ

นั่นไม่มีความเปลี่ยนไป เพราะใจดวงนี้เป็นอกุปุปกรรม ธรรมอันนี้เป็นอยู่ในใจดวงนั้น มีอยู่โดยธรรมชาติอย่างนั้น เพราะตัวเองก็มีอย่างนั้น เพียงแต่ว่าตลอดสังเวชาว่าเขายกพระอรหันต์ไม่มีธรรมนี้ไม่มีแล้ว สิ่งนี้ในสมัยพระพุทธกาลนะ

แล้วในปัจจุบันนี้ถึงพุทธกาล สิ่งถึงพุทธกาล เราก็อธิบายอาจารย์การประพฤติปฏิบัติ มันจะมีเป็นไปได้ไหม เป็นไปได้ไหม ธรรมในหัวใจจะเป็นไปได้ไหม...เป็นไปได้หรือเป็นไปได้ ไม่ได้ กาลเวลาจะก็พันปีก็แล้วแต่ มันเป็นเรื่องของกาลเวลา โลกหมุนไปรอบตัวหนึ่งก็ ๑ วัน โลกหมุนไปรอบดวงอาทิตย์ก็ ๑ ปี สิ่งที่เป็น ๑ ปี เป็น ๑ วันนี่มันเป็นธรรมชาติของเขาอยู่ อย่างนั้น ชีวิตของเรานี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าเหมือนพยับแดด สิ่งที่เป็นพยับแดดมันไม่มีสิ่งใดเลย เหมือนก้อนน้ำแข็ง เวลามันด้วยความเย็นขึ้นมารวมตัวกันเป็นน้ำแข็ง แล้วมันก็ละลายไป ชีวิตของเรามีเท่านี้ สิ่งที่มีเท่านี้มันไม่มีสิ่งใดเป็นแก่นสารเลย นี่วันเวลามันเป็นสภาวะแบบนั้น วันเวลาไม่สามารถมาปิดกั้นสิ่งที่เป็นมรรคผลนิพพานได้

สิ่งนี้มีอยู่ดั้งเดิมธรรมชาติ สิ่งที่เป็นธรรมใด สิ่งที่เป็นธรรมหนึ่ง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอารธรรมในภาคปริยัติมาวางไว้ตรงหน้าเราหนึ่ง ถ้าเราศึกษาในภาคปริยัติ ภิขุเวลาบวชอุปัชฌาย์ต้องบอก เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่ก็ภาคปริยัติ ถ้าเรามีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะจะชี้แนะว่าถ้าเราดูเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ แต่ภายนอก มันจะตลอดสังเวชาเข้ามา ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะควบคุมอย่างนี้ตลอดเข้ามา มันจะละเอียดเข้ามาจากเป็นภายใน เห็นเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ จากตาของใจ ถ้าตาของใจเกิดสิ่งนี้ขึ้นได้ มันจะเป็นปัญญาทำลายสิ่งนี้ นี่ภาคปริยัตินะ

ธรรมที่วางต่อหน้า ต่อหน้าเรา แล้วเราจะศึกษา เราจะใคร่ครวญของเราให้เป็นธรรมสมบัติของเราไหม ถ้าไม่เป็นธรรมสมบัติของเรานะ เราศึกษาธรรม เราก็เอากิเลสศึกษา แล้วเราก็อึดมั่นความรู้ของเรา ความรู้ของเรานะ สิ่งที่เป็นความรู้ของเราอันนี้มันเป็นธรรม ธรรมมันเจือด้วยกิเลส สิ่งเจือด้วยกิเลสนี้มันไม่คงที่อยู่แล้ว สัพพะ ธมฺมา อนตฺตา สภาวะธรรมนี้ต้องแปรต้องเป็นอนัตตา โดยธรรมชาติของเขา

สิ่งนี้เป็นธรรมชาติของเขา อารมณ์ความทุกข์ความยึดมั่นถือมั่นของเรามันก็เหมือนกัน มันเกิดดับ แต่มันไม่เป็นอนัตตาสติ มันไม่เป็นอนัตตาเพราะอะไร เพราะมันเกิดดับ มันมีจริง สิ่งที่มีจริงมันไม่สลด มันไม่สามารถหลุดออกไปจากใจของเราได้

สภาวะธรรมนี้เป็นอนัตตาเพราะมันเกิดดับ สภาวะธรรมนี้เป็นความจริง กิเลสนี้มันมีพญามารร้อยรัดไว้กับใจ สิ่งที่มีกิเลสร้อยรัดไว้กับใจ นี่เป็นธรรมที่เจอไปด้วยกิเลส ถ้าเป็นธรรมเจอไปด้วยกิเลสมันยิ่งทำให้ทำลายหัวใจของเรา ยิ่งเบียดเบียนตน แล้วจะเบียดเบียนคนอื่นมาก

สัปดาห์เวลาเขาทำลายกันนะ มันทำลายกันด้วยเขี้ยวด้วยเล็บของมันเท่านั้น แต่ถ้ามุขย์ทำลายกัน สิ่งที่เป็นมนุษย์ทำลายกันเพราะมนุษย์นี้มีปัญญามาก สามารถ เห็นไหม ผู้ที่ว่ายึดครองโลก เขายึดครองโลกได้นะ ด้วยปัญญาของเขา จะยึดครองด้วยวิธีการของเขา เขาก็ยึดครองของเขาทำลายขนาดนั้นนะ ทุกคนต้องอยู่ใต้อำนาจของเขา นี่กิเลสในหัวใจ

อาศัยธรรมเพราะมีปัญหาไง ถ้ามีปัญหาขึ้นมา กิเลสอยู่ในหัวใจของเรา กิเลสนี้มันจะบิดเบือนไป นี่กิเลสโดยธรรมเจอไป ถ้าเจออย่างนี้ไป มันจะเบียดเบียน เบียดเบียนทุกๆ คนไป พระเวททัดเวลาที่ว่าการมีอำนาจ นี่ต้องการมีอำนาจไปของค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่เป็นสภาวะที่ว่าเป็นธรรมใจ ขอให้พระเหล่านี้ต้องบิณฑบาตเป็นวัตร ต้องฉันมื้อเดียวเป็นวัตร ต้องไม่ฉันเนื้อสัตว์เป็นวัตร ต้องถือผ้าบังสุกุล

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่อนุญาต องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นธรรมมาก เห็นไหม ไม่อนุญาตพระเวททัด แต่บัญญัติธุดงค์วัตร ธุดงค์วัตรมี ๑๓ ถือผ้าบังสุกุล ฉันมื้อเดียวเหมือนกัน แต่ให้ตรงกับจริตตรงกับนิสัยของผู้ที่จะประพฤติปฏิบัติ ไม่บังคับใจ สิ่งที่เป็นธรรมคือวางไว้เป็นธรรม ผู้ที่มีจิตนิสัย ผู้ที่ทำแล้วมันขัดเกลากิเลส ธุดงค์วัตรนี้เป็นศีลในศีล ศีล ๒๒๙ นี่บัญญัติไว้ให้พระประพฤติปฏิบัติแล้ว อันนี้ต้องประพฤติปฏิบัติ สิ่งที่เกิดขึ้นไปนี้เป็นอาบัติ แต่ธุดงค์วัตรนี้ถ้าเราไม่ถือไม่เป็นอาบัติ แต่ถ้าเราถือเป็นข้อใดกฎใดขึ้นมาเพื่อขัดเกลากิเลสให้ตรงจิตตรงกับนิสัย

พระเวททัดปาฐะประกาศไปว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสู้เราไม่ได้ เราขอมาเพื่อการประพฤติปฏิบัติ เพื่อขัดเกลากิเลส องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคัดค้าน ถ้าคัดค้านนี้สู้เราไม่ได้...ผู้ที่กิเลสเต็มหวนะว่าตัวเองดีกว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ธรรมที่มีกิเลสเจอไปด้วย

ธรรมนี้เกิดจากใคร? ธรรมนี้เกิดจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระเวททัดเป็นใคร? พระเวททัดนี้เป็นพระอนุชา บวชในศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วก็เอา

สิ่งนี้ เอาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ขึ้นมาเพื่อทำลายสังคมของสงฆ์ สิ่งที่ทำ
เพื่อทำลายสังคมของสงฆ์เพราะอะไร เพราะกิเลสเจือไปด้วยในธรรม

สิ่งที่ปัญญาของคน ถ้าคนมีปัญญาแล้วกิเลสมันบิดเบือน มันทำลายตัวเอง เห็นไหม สิ่ง
ทำลายตัวเอง ทำลาย ผลของมันคืออะไร? คือจิตที่เคยเหาะเหินเดินฟ้านั้นเสื่อมหมด สิ่งนี้เสื่อม
หมด เป็นปุถุชนอยู่แล้ว เพราะยังไม่เป็นอนุปปิยธรรม จิตนี้ยังไม่คงที่ใจ สภาวะธรรมอย่างนี้ในหัวใจ
นี้ เพียงแต่ทำความสงบของใจได้ แล้วมีอำนาจาสนาเหาะเหินได้เหมือนกัน แปลงกายได้
เหมือนกัน

แต่เพราะต้องการด้วยปัญญา ด้วยธรรม เห็นไหม สิ่งที่ธรรม ธรรมไม่เป็นธรรม ธรรมไม่
เป็นธรรมถึงว่ามันเอากิเลสนี้เจือไปในหัวใจ แล้วเบียดเบียนคนอื่น ต้องการอำนาจบาตรใหญ่
ต้องการการปกครอง ต้องการมีอำนาจเหนือคน นี่กิเลสมันจะยึดครองโลก แต่มันยึดครองไม่ได้
หรอก โลกนี้เป็นวัฏฏะ สิ่งที่เป็นวัฏฏะเวียนไปตามธรรมชาติอย่างนั้น ไม่มีใครสามารถยึดครอง
สิ่งนี้ได้ ยึดครองสิ่งนี้ไม่ได้เพราะอะไร เพราะมันแปรสภาพไป มันไม่เป็นไปไม่ได้ที่ใครจะยึด
ครอง

แต่ถ้าเราทำลายหัวใจของเราได้ ทำลายหัวใจของกิเลสได้ วัฏฏะนี้โดนทำลายได้ด้วยการ
ประพฤติปฏิบัติจากภายใน ถ้าผู้ที่เข้าใจจากวัฏฏะ ใจเป็นธรรมโดยสมบูรณ์แบบองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า จะมองโลกได้ทะลุใจ โลกวิทู รู้แจ้งโลก โลกนอก โลกใน โลกนอกคือหมู่สัตว์
คือความเป็นไปของจิตนิสัยของสัตว์โลก โลกในคือโลกของตัวเอง โลกในคือเรื่องของวิหิ
ชาปจฺจุยา สงฺขารา สิ่งนี้เป็นแกนของโลก สิ่งนี้เป็นแกนที่ว่ายึดเป็นแกนตั้งมั่นอยู่ จิตนี้มีตัวนี้อยู่ มี
ตัวใจอยู่ สิ่งนี้วิหิชาอาศัยสิ่งนี้อยู่ นี่โลกในใจ ถ้าเราจะทำลายโลกใน ถ้าเราทำลาย รู้โลกในของ
เรา ทำลายโลกในของเรา สภาวะธรรมเกิดขึ้นมาอย่างนี้ แล้วสิ่งที่ว่าโลกนอกเราจะมีปัญญา
ใคร่ครวญขนาดไหน อันนั้นเป็นส่วนหนึ่ง เป็นอำนาจาสนาของแต่ละบุคคล

ขณะนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมไว้ แล้วส่งต่อกันมา ส่งต่อกันมา ครูบา
อาจารย์เราก็ประพฤติปฏิบัติ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นสร้างบุญกุศลมาด้วยกัน สร้างบุญกุศลนะ
พยายามสร้างบุญกุศลมา แล้วบุญกุศลอันนี้เป็นอำนาจาสนา สิ่งที่ทำอำนาจาสนาเกิดขึ้นมาพบ
พระพุทธศาสนาแล้วประพฤติปฏิบัติ สิ่งนี้ประพฤติปฏิบัติ ใจดวงนั้นผ่องแผ้ว ถ้าใจดวงนั้นแล้ว
วางไว้

หลวงปู่มั่นถือธุดงค์วัตรมาโดยตลอด หลวงปู่มั่นถือผ้าบังสุกุลมาตลอด จนขนาดว่าญาติโยมนี้รู้ว่าหลวงปู่มั่นถือผ้าบังสุกุลไง ตั้งตลอดชีวิตนะ เวลาท่านมาอยู่หนองผือ คนจะเอาผ้าขาวไปทอดให้ท่านซักบังสุกุล แต่ขณะที่ท่านประพฤติปฏิบัติเริ่มต้นขึ้นมาเนี่ยไม่มีใครรู้ว่ามาจากไหน สิ่งที่มาจากไหน เห็นไหม

การขัดเกลากิเลส ขณะประพฤติปฏิบัติใหม่ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติใหม่นะ นักกีฬาที่ไม่มีชื่อเสียงจะไม่มีใครสนใจหรอก นักกีฬาคนไหนที่มีชื่อเสียงจะมีคนสนใจมาก เขาทำอะไรก็จะให้ความสะดวกกับเขา พระก็เหมือนกัน เริ่มต้นประพฤติปฏิบัติต้องพยายาม ต้องแสวงหาของตัวเอง ทำของตัวเอง แล้วกิเลสมันก็มีอำนาจมาก มันครอบใจดวงนั้นอยู่ นี่ครูบาอาจารย์ผ่านพ้นสิ่งนี้มา ครูบาอาจารย์วางสิ่งนี้ไว้ให้เราก้าวเดิน สิ่งนี้คืออะไร? คือธรรมวินัย ธรรมวินัยนี้มันจะเป็นทางให้เราก้าวเดินไป ถ้าธรรมวินัยโดนบิดเบือน เราจะก้าวเดินตามธรรมวินัยไปจากไหน? มันก็ก้าวเดินจากกิเลสของเราไง กิเลสของเราจะตีความสภาวะอย่างนั้น ธรรมถึงเจอไปด้วยกิเลส ถ้าธรรมเจอไปด้วยกิเลส ทำแล้วมันก็จะไม่เข้าหลักการ ไม่เข้าหลักการเพราะอะไร

เพราะขณะที่มันเกิดกับเรา เวลาสัมมาสมาธิเกิดขึ้น จิตมีความสงบขึ้นมาแล้วมันเกิดสภาวะที่มันเห็นต่างๆ ขึ้นมา มันจะเป็นความมหัศจรรย์มาก เพราะเราไม่เคยเห็นไง เวลาจิตมันเห็นสภาวะต่างๆ มันเข้าใจว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม สิ่งนั้นเป็นธรรม พอสิ่งนั้นเป็นธรรม สัพเพ ธมมา อนตตา สภาวะอย่างนี้มันต้องเชื่อมไปโดยธรรมดา สรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจัง ภูมิปัญญาของเราที่เป็นอนิจจัง เพราะมันเป็นสัญญาความจำ สิ่งที่เป็นสัญญาความจำเราต้องฟื้นฟูตลอด เราต้องจำตลอด เพราะเรามันจำแล้วมันหายมันลืมไป แล้วเราก็ต้องจำขึ้นมา มันก็เป็นอนิจจัง ความเป็นอนิจจังนี้เกิดจากไหนล่ะ? เกิดจากหัวใจที่มันมีกิเลสครอบคลุมอยู่ไง ถ้ากิเลสมันมีครอบคลุมหัวใจ นี่เจ้าวัฏจักร

เราไปมองกันแต่เรื่องโลกภายนอก เรื่องโลกภายนอกมันก็ร้อนเป็นไฟอย่างนี้ ชีวิตนี้เป็นแบบนี้ ชีวิตนี้เริ่มต้นมาเป็นแบบนี้ เริ่มต้นเพราะเราเกิดมาบนโลก ถ้าเราเกิดมาสมัยพุทธกาล เราก็ทันองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คูสิ คหบดีนั้นเขาก็อายุยังไม่เชื่อ แล้วเราเกิดในกึ่งพุทธกาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ในพระไตรปิฎกแล้ว เห็นไหม กึ่งพุทธกาลศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองอีกหนหนึ่ง นี่กึ่งพุทธกาลไง หลวงปู่มั่นดับขันธไปตั้งแต่ปี ๒๔๕๒ ผ่านมานี้ตั้งแต่หลวงปู่มั่นเกิดมานี้ ๑๐๐ กว่าปี นี่แค่ ๑๐๐ กว่าปีนะ ความเป็นไปยังขนาดนี้ แล้วเรายังจะนั่งนอน

ใจได้ไหม ถ้าไม่มีครูไม่มีอาจารย์ สิ่งที่ไม่มีครูไม่มีอาจารย์การประพฤติปฏิบัติเรา เราต้องพยายาม คั่นรณคั่นคว่ำเอา แล้วบารมีของเราขนาดไหน

เพราะองค์หลวงตาบอกว่า หลวงปู่มั่นปรารธนาเป็นพระพุทธเจ้า หลวงปู่เสาร์ปรารธนา เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า นี่การปรารธนามันได้สร้างสมบุญญานิการอย่างนั้นมามาก ถึงคั่นคว่ำไ้ คั่นคว่ำ กิ่งพุทธกาลมีธรรมะอยู่ พระปัจเจกพุทธเจ้าไม่มีธรรมะอยู่แล้วคั่นคว่ำ นี่มีธรรมะอยู่แล้ว คั่นคว่ำ แต่ท่านก็สร้างสมของท่านมา ท่านถึงสามารถวางแนวทางให้เราก้าวเดินได้ สามารถรู้จิต ฐนินัยของสัตว์ ฐนินัยของสัตว์ แล้วเราประพฤติปฏิบัติตามครูบาอาจารย์มา สิ่งนั้นชี้เข้ามา ชี้เข้ามาถึงความละเอียดอ่อน

กิเลสนี้ลึกกลับมา มีอำนาจเหนือใจดวงนั้น แล้วเวลาคิดขึ้นมา กิเลสมันอยู่หลังความคิด ของเราทุกชั้นตอนไป ถ้าเราคิดสิ่งใดกิเลสมันก็มีสิ่งนั้นคิดออกไป นั่นถ้าเราคิดถึงธรรม เราถือว่าสิ่ง นั้นเป็นธรรม เพราะเราเป็นคนคิด เราเป็นคนทำ มันออกมาจากความรู้สึกของเรา ออกมาจาก ความรู้สึก ใครจะไม่รักเรา รักตัวเรามากที่สุด เราก็ต้องรักตัวเรา เราก็ต้องหาสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อเรา เพื่อเรานะ แต่กิเลสมันก็มีสภาวะแบบนั้น ลึกกว่านั้น เพื่อเรานั้นคือเพื่อกิเลส

ทำไมต้องมีชุดกฎวัตรละ ชุดกฎวัตรมาเพื่อคัดแปลงตน ใจ เพื่อคัดแปลง เพื่อต่อต้านกับ กิเลส สิ่งที่ต้องต้านกิเลสเราก็อันนี้เป็นอรรถกถาญาณุโยค อันนี้มันเป็นการประพฤติปฏิบัติที่มัน จะรุนแรงเกินไป เราควรจะมีช่องทางที่สะดวกที่สบาย แล้วเขาก็เสนอสิ่งที่ช่องทางที่สะดวกที่ สบายเพื่อจะให้เราประพฤติปฏิบัติ ให้เรามีทางเลือกใจ เห็นไหม ทางเลือกอันหนึ่งคือทางเลือกที่ ประพฤติสะดวกสบาย ก็ประพฤติเข้ากับกิเลสใจ

แต่พระป้าเราประพฤติปฏิบัติต้องพยายามคัดแปลงตน ต้องทรมาณตนให้ได้ ต้องฝืนกับ กิเลสให้ได้ เราก็อันนี้เป็นที่ทราบว่าทำให้มันรุนแรงเกินไป แล้วทำไมครูบาอาจารย์ผ่านมาได้ละ องค์สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้ามีความเมตตามาก ต้องการรู้สัตว์ชนสัตว์นะ รู้สัตว์ชนสัตว์ แต่ ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปล่อยให้พวกเรานั่งอยู่ที่นี่ ทำไมไม่ปล่อยไปหมดละ เพราะ อะไร เพราะจิตนินัยของสัตว์แต่ละดวงไม่เหมือนกัน จิตนินัย เห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราพยายามประพฤติปฏิบัติ เราต้องคัดแปลงของเราขึ้นมา มันอยู่ที่อำนาจ วิชาของเรา อยู่ที่จิตนินัยของเรา เราต้องคัดแปลงตนของเราขึ้นมา ถ้าเรามีความตั้งใจ มีความ ตั้งใจ มีสติ ถ้าเรามีความตั้งใจมีความตั้งใจ สติอันนี้เกิดขึ้น ถ้ามีสติสัมปชัญญะ การประพฤติ

ปฏิบัตินี้ถึงจะเป็นการชำระกิเลส ถ้าเราสักแต่ว่าทำเราสักแต่ว่า มันก็ผลสักแต่ว่า ถ้าผลสักแต่ว่า แล้วมันจะแก้กิเลสตรงไหนล่ะ

การประพฤติปฏิบัติมันถึงเป็นว่าการปฏิบัติบูชา องค์สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้าบอกพระอานนท์ไว้ ให้เราชาวพุทธนี้ปฏิบัติบูชา ทาน ศีล ภาวนา ทานสำหรับผู้ที่ยังเริ่มต้นขึ้นมาให้สละทานให้สละทานเพื่อให้หัวใจนี้อ่อน อ่อนกับการกิเลสที่มันแข็งแกร่งกระด้าง ที่มันตระหนี่ถี่เหนียวในหัวใจ ทานทุกๆ อย่างในหัวใจของเราออกไป แล้วมีศีลมีภาวนา ถ้าเป็นภาวนาขึ้นมาแล้วกิเลสมันแข็งแกร่งตัว กิเลสมันไม่อ่อนขอให้เรา เราปฏิบัติแล้วสติก็ไม่มี อะไรก็ไม่มี แล้วอย่างนี้ประพฤติปฏิบัติเพื่ออะไร

นี่ก็ปฏิบัติบูชาไง บูชาเพราะว่าเราเกิดมาแล้วเราพยายามประพฤติปฏิบัติ เราพยายามแหวก จอกแหนให้ได้ จอกแหนคือสภาวะความคิด ความคิดมันปกปิดใจอยู่ ปกปิดความสงบนะ ถ้าจิตนี้ มันปล่อยวางความคิดนี้ มันจะเป็นความสงบเข้ามา เราถึงต้องมีศรัทธา มีความเชื่อ แล้วพยายาม กำหนดพุทโธ พุทโธ ถ้าศรัทธาจริต ศรัทธาจริตต้องกำหนดพุทโธ พุทโธนี้พุทธานุสติ เป็นชื่อของ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วก็ตรงกับผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

ผู้รู้คือใจ ถ้าผู้รู้คือใจ เราจะแสวงหาใจของเราได้อย่างไร ใจนี้เป็นนามธรรม ว่าจับต้องไม่ได้ แต่ผู้ที่ทำสมาธิที่มีสติสัมปชัญญะพร้อม จะเห็นว่าจิตนี้เป็นเอกัคคตารมณ์ เอกัคคตารมณ์หนึ่งเดียว จิตนี้เป็นหนึ่งเดียว ควบคุมสิ่งนี้ได้ นี่ถ้าสติมีพร้อมอยู่ แหวกจอกแหนคือแหวกความคิดของเราออกไป ถ้าแหวกความคิดของเราออกจะใช้อะไรแหวกล่ะ? พุทโธ พุทโธ พุทธานุสตินี้ แหวกออก ถ้าแหวกออกไป กำหนดพุทโธ พุทโธเข้ามาเรื่อย จิตมันจะเกาะสิ่งนี้ไป แล้วมันจะปล่อยว่างขนาดไหน มันจะมีความว่างอย่างไร ถ้าเรานึกพุทโธได้ เราต้องนึกพุทโธทันทีนะ ถ้าเราคิดว่ามันว่าง พอพุทโธ พุทโธไป จิตมันก็สลาย มันปล่อยว่าง แล้วมันจะเข้าถึงผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

มันจะเข้าถึงผู้รู้ มันต้องเข้าโดยสัจจะความจริงของเขา เขาจะเข้าไปนะ มันจะตกจากที่สูง จะเข้าจะตกจากเหวอย่างไรก็แล้วแต่ สิ่งนั้นมันเป็นธรรมชาติของเขา เราต้องมีสติควบคุมไป พอเริ่มไหวตัว เริ่มจะสงบ เราจะมีความตื่นตัวของเรา จะมีความกลัวต่างๆ ว่าสิ่งนี้มันจะตก ใจมันจะขาด ความรู้มันเป็นอย่างนั้นนะ ถ้าใจมันจะขาด เราก็กลัว เราก็ออกมาเป็นอารมณ์ภายนอกไป

อารมณ์กลัว กลัวคือขั้น ๕ กลัวคือเวทนา กลัวไม่ใช่สภาวะรู้ สภาวะรู้คือจิตมันสงบเข้ามา
 สิ่งที่สงบเข้ามา ถึงต้องกำหนดพุทโธ พุทโธ เกาะนี้เข้าไป เราเข้าใจว่าพอมันว่าง สิ่งนี้มันจะเป็นผู้
 ใจ ผู้รู้อันนี้มันหยาบเกินไป มันจะมีความละเอียดลึกซึ้งยิ่งกว่านั้น

ความคิดแค่นี้ ความแผ่แต่เราจะเปิดแหวกจอกแหนให้เห็นน้ำนะ ถ้าเราแหวกจอกแหน เรา
 เห็นน้ำ เราจะมั่นใจมาก แล้วเราจะมีน้ำดื่มกินใจ จิตนี้มันจะเข้าถึงพุทโธ จิตนี้จะเข้าถึงสัมมาสมาธิ
 จิตนี้จะเข้าถึงความตั้งมั่นของตัวเอง ถ้ามันตั้งมั่นของตัวเอง นี่เราแค่มีสัมมาสมาธิ พระเวททักก็มี
 สมาธิอย่างนี้แล้วไม่ย้อนกลับเข้ามาใจ นี่ส่งออกไป ส่งออกไปเรื่องของฌานโลกีย์ เรื่องของว่า
 เหาะเหินเดินฟ้า

สิ่งที่เหาะเหินเดินฟ้าอันนั้น มันถึงที่สุดแล้วถ้าเป็นสมบัติของเรามันจะมีกับเรา ถ้าจิตของ
 เราสงบเข้ามา จะเห็นสภาวะแบบใด ปล่อยาวไว้ ไม่สนใจ วางแล้วพยายามหันกลับมาความสงบ
 ของใจอันนี้ สร้างฐานอันนี้ให้ได้ ถ้าเราสร้างฐานอันนี้ได้มันจะมีความสุข

จิตที่ฟุ้งซ่าน จิตที่เบกสัมภาระไว้จะเป็นความหนักหน่วงของใจมาก จิตที่ปล่อยสัมภาระ
 หมดออกจากความฟุ้งซ่าน จะมีความสุขมาก ความสุขอันนี้ทำให้ติดได้ เห็นไหม ความที่ติดใน
 สมาธิ เวลาพระปฏิบัติติดในสมาธิ มันก็ให้ติดไปก่อน ขอให้มีสมาธิติดไปก่อน ถ้ามีสมาธิติด มัน
 มีเครื่องอยู่เครื่องอาศัยใจ มันพออยู่พอกิน เรามีความสุขพออยู่พอกิน

ความทุกข์ความยากนี้ไม่ต้องบอกกัน ทุกคนรู้ถึงความทุกข์ แต่ความสุขอันนี้ทุกคนจะหา
 ได้อย่างไร ถ้าเราหาสิ่งนี้ได้ นี่เป็นพื้นฐานใจ สมถกรรมฐาน พระป่าเราต้องมีสมถกรรมฐาน เพื่อ
 หาพื้นฐานของการที่จิตนี้ตั้งมั่น ถ้าจิตนี้ตั้งมั่นแล้วจิตนี้ยกขึ้นวิปัสสนาได้ สิ่งที่วิปัสสนาก็น่า
 เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ที่อุปฆฌาย์สอนเรามานั่นนะ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ

ถ้าจิตนี้สงบขึ้นมา จับเกสา สิ่งที่เป็นเกสาคือผม ผมนี้เราขยายส่วนเป็นวิภาคะ มันจะแยก
 ขยายส่วนที่โตขึ้นได้ ใหญ่ขึ้นได้ เราจะเห็นสภาวะแบบนั้น มันจะตื่นเต็น มันจะทำให้เราแปลก
 ประหลาดมหัศจรรย์ สิ่งที่ไม่เคยเห็นใจ

เราฟังครูบาอาจารย์ว่าจิตนี้เวลาวิปัสสนาจะเป็นอย่างนั้น นี่เป็นสัญญาณะ มันเหมือนกับเรา
 ฟังเขาเล่าไป นี่เล่านิทาน เล่าต่างๆ เราฟังทั้งนั้นเลย แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เราจะเห็นของเราเอง
 สิ่งที่เราเห็นของเราเอง สิ่งที่เราเห็นเราเองนี้มันจะสะท้อนหัวใจมาก สิ่งที่เราสะท้อนหัวใจนั้นเป็น

ปัญญา ปัญญาอย่างนี้ฝึกอบรมสอนใจใจ ปัญญาอย่างนี้เป็นธรรม สภาธรรมแบบนี้เกิดขึ้น เราต้องถนอมรักษานะ การประพฤติปฏิบัติอยู่กับครูอาจารย์ จิตเป็นอย่างไร ถ้าจิตมันวิปัสสนาแล้ว มันไม่ก้าวเดินไป เราก็ต้องวางงานสิ่งนั้นแล้วย้อนกลับมาทำสมถกรรมฐาน

ถ้ามีสมถกรรมฐาน ใจจะมีพลังงาน แล้วเราช้อนออกไปวิปัสสนาใหม่ งานจะก้าวเดินต่อไป แต่ถ้าเราไม่เข้าใจ เราเห็นความที่วุ่นวายตัว มันมีความตื่นเต้น มีมหัศจรรย์ มันมีความคลุ้มคลั่งมาก มันเป็นความสุขมาก สุขเพราะว่าเราใช้ปัญญาของเราใคร่ครวญเป็นวิปัสสนาแล้ว เราจะอยากให้งานอย่างนั้นให้ได้เห็นผลงานขึ้นมา เราก็จะรีบทำงานอย่างนั้น พอทำไปออกแรงมากขนาดไหน พลังงานมันเสื่อมลง เสื่อมลง การวิปัสสนาของเรามันก็จะไม่เป็นผล มันจะเป็นการล้มลุกคลุกคลาน นี่การกระทำของเราจะเป็นอย่างนี้โดยธรรมชาติ ธรรมชาติของกิเลส ไม่ใช่ธรรมชาติของธรรม

ธรรมชาติของกิเลสคือการอยากได้ คือตัณหาความทะยานอยาก คือความมักมาก คือความอยากใหญ่ อยากสำเร็จ อยากเป็นผล อยากทุกอย่าง แล้วความอันนั้นกิเลสอันนี้มันเป็นเราอยู่แล้ว มันก็จะสร้างสถานะ ถ้ากิเลสมันหลอกนะ มันจะหลอกว่ามันจะปล่อยวางอย่างนั้น มันจะมีความสุขอย่างนั้น พยายามรักษาใจอย่างนี้ไว้ นี่รักษาไว้ขนาดไหน สรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจัง ความเป็นอนิจจังมันต้องเสื่อมไปโดยธรรมชาติ จนกว่ามันจะเสื่อมไปโดยธรรมชาติจนหมดความสุขอันนั้นแล้ว ถึงได้ทุกข์ใจ ทุกข์ใจว่าทำไมเป็นอย่างนี้ นี่การขาดครูอาจารย์เป็นอย่างนี้

๑. ทำให้เสียเวลา

๒. ทำให้ถึงกับหมดกำลังใจ หมดกำลังใจในการประพฤติปฏิบัติเลย

ทำไมทุกข์ยากขนาดนี้ เวลาประพฤติปฏิบัติทำไมทุกข์ยากขนาดนี้

“ทุกข์” การวิปัสสนาการประพฤติปฏิบัตินี้ทุกข์ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นกษัตริย์นะ ละครวังออกมา แล้วออกมาประพฤติปฏิบัติ ๖ ปี ทุกข์ไหม? ทุกข์ทั้งนั้นนะ เพราะทุกข์อันนี้มันเป็นความประเสริฐมาก เพราะทุกข์โดยคนที่มั่งคั่งมีสติสัมปชัญญะ ทุกข์เพื่อจะพ้นจากทุกข์ใจ ไม่ใช่ทุกข์วนเวียนอยู่ในทุกข์ การประพฤติปฏิบัติถึงต้องใช้กำลังความมั่นคงของใจนี้อย่างมาก

นักรบนะ ทหารเขาออกกองทัพ เขารบกัน เขามาข้าศึกกันเพื่อผลชัยชนะของเขา แต่ของเรา เรารบกับ อวิชชาปญญา สงฺขาร เรารบกับความยึดมั่นของใจ ถ้าเราทำลายอวิชชาออกจากใจได้ เราจะชนะในวัฏจักร เห็นไหม กองทัพเขารบกันเขาชนะชั่วคราว แม้แต่ประเทศ แม้แต่สิ่งที่เป็นรัฐมันยังมีการเปลี่ยนแปลงตลอดไป สิ่งนั้นไม่มั่นคงหรอก แต่การรบของเรามันรบเพื่อจะเอาชนะนะ ถ้าชนะเป็นอนุปปชรรณ อยาคน้อยเกินอีก ๘ ซาติถ้าเป็นพระโศดาบัน แล้วจะรบขึ้นไปตลอดไปจนถึงทำลายอวิชชาได้ สิ่งนี้เป็นการรบที่มหัศจรรย์มาก การรบอย่างนี้ถึงเป็นอาชาไนย ผู้ที่เป็นอาชาไนยต้องเลือกรบ เลือกสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์กับใจดวงนั้น แล้วใจของเราเป็นอาชาไนย เพราะเราต้องการรบกับสิ่งนี้

ถ้าเราไม่เป็นอาชาไนย เราจะไม่สามารถรบกับความคิดของเราได้ นี่มันถึงต้องทุมไ้ ทุมทั้งความรู้สึกทั้งหมด ทุมถึงสติปัญญาทั้งหมด ทุมเข้ามาใจ การรบอย่างนี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐ มันถึงต้องทุกข์ใจ สิ่งที่ถูกข่มเราก็ออมแลกนะ เพราะเราเชื่อ

เห็นไหม คหบดีในสมัยพุทธกาลว่ามรรคผลมีไหม พระอรหันต์มีไหม เอาบาตรไม้จันทร์ขึ้นมาแขวนเพื่อจะพิสูจน์กัน แล้วมันก็พิสูจน์ พระโมคคัลลานะก็ทำให้เห็นสิ่งนั้นได้ ในกึ่งพุทธกาลนี้ครูบาอาจารย์ของเราก็คือเป็นผู้ชี้แนะให้เรารบกับตัวเองใจ มันถึงจะทุกข์ สิ่งที่ถูกข่มเพราะอะไร เพราะหลวงปู่มัน หลวงปู่เสาร์พาประพาศปฏิบัติมานะท่านทุกข์ไหม? ท่านทุกข์มาก ขนาดท่านสร้างสมณะ ท่านสร้างบารมีเป็นพระพุทธเจ้ากับสร้างบารมีเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ท่านยังค้นคว้าได้ขนาดนั้น แล้วสาวกสาวกของเรามันจะไม่ทุกข์ไปไหนละ ถ้ามันไม่ทุกข์ มันเป็นเรื่องที่ง่ายดาย มันก็เป็นของที่ไม่ประเสริฐ

สิ่งนี้เป็นของที่ประเสริฐแล้วทุกคนต้องการมาก ฉะนั้น ความทุกข์อันนี้มันถึงเป็นความว่าพอใจจะทุกข์ ถ้าเราพอใจทุกข์นะ ทุกข์ไหน ทุกข์ขนาดไหน สิ่งที่จะมาประพาศปฏิบัติ เราก็จะประพาศปฏิบัติ เราจะทำของเราเพราะอะไร เพราะเราเป็นนักรบ สิ่งที่เป็นนักรบ เป็นผู้ที่ไม่พอใจทำสิ่งนั้น ถึงมีกำลังใจขึ้นมา มันจะเลื่อมไปขนาดไหนเราก็อึดแน่นใหม่ ครูบาอาจารย์จะให้กำลังใจเรา เพราะครูบาอาจารย์เป็นผู้ที่ทุกข์มาก่อน สิ่งที่ถูกข่มมาก่อนเหมือนพ่อแม่ พ่อแม่ไม่ต้องการให้ลูกลำบากหรอก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไม่ต้องการให้สาวกสาวกจะมีความลำบาก

แต่สิ่งนี้มันเป็นความจริงอย่างนี้ เพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจอย่างนี้ มรรคมันจะเกิดมันต้องเกิดจากใจดวงนั้นใจ เหมือนเชื้อโรคเกิดจากบุรุษผู้ใด เกิดจากใคร เวลารักษาก็ต้องรักษาคนนั้น

เหมือนกับเราเป็นโรคนะ เรานอนอยู่ เราไม่ไปโรงพยาบาล แล้วให้เอาคนอื่นไปรักษา รักษาคนนั้นเราจะหายได้ไหม ถ้าเราป่วยไข้เราก็ต้องไปหาหมอ หมอก็ต้องรักษาเรา

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อใจของเรามันมีวิชา ใจของเราโดนกิเลสปกคลุมไว้ ใจของเราโดนกิเลสควบคุมไว้ แล้วกิเลสนี้หมุนไปตลอด แล้วจะเอาใครไปรักษาล่ะ? มันก็ต้องเอาใจดวงนั้น รักษาใจดวงนั้น เห็นไหม เราถึงพบครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์เคยทุกข์มาก่อน ความทุกข์อย่างนี้เป็นความทุกข์เล็กๆ เป็นความทุกข์เล็กๆ เพราะเราเริ่มปฏิบัติใหม่ แต่ถ้าเราปฏิบัติแล้วเราได้ผลของเราละ

วิปัสสนา เราเห็นสภาวะแบบไหน ครูบาอาจารย์ให้กำลังใจแล้วเรายกขึ้นวิปัสสนา เดียวเวลาเราไปข้างหน้านะ ไปสิ่งที่กิเลสมันละเอียดกว่านั้น เราต้องใช้ความประณีต ใช้ความบรรจง การค้นคว้าหากิเลสที่มันละเอียดเข้าไป เราจะทำสิ่งนั้นไป มันจะละเอียดกว่านี้ มันจะเห็นว่าอย่างนี้เป็นความทุกข์หยาบๆ ใจ สิ่งที่เป็นความทุกข์หยาบๆ เป็นความเพียรเล็กๆ มันจะเห็น เพราะอะไร เพราะถึงเวลามันเข้าได้เข้าเข้มนะ มันเหมือนกับสิ่งที่อยู่ใกล้มือเราสามารถจะหยิบได้ มันจะมีกำลังใจ แล้วมันจะทำได้ทุกอย่าง มันมหัศจรรย์นะ

ถ้าเราไม่หวังผล เราไม่มีสิ่งใดเป็นเป้าหมาย การกระทำของเรามันจะไม่ติดตำ แต่เราหวังผล แล้วผลนั้นมันอยู่ต่อหน้าเรานะ อยู่ต่อหน้าเราให้เราตามไปหยิบ ตามไปก้าวเดิน เราจะทุ่มทั้งชีวิตเลย นั่นถึงเป็นความเพียรที่อุกฤษฎ์ใจ สิ่งที่เป็นความเพียรที่อุกฤษฎ์นี้ เราจะอยู่กับหมู่คณะมันก็เป็นการเนิ่นช้า ต้องปลีกต้องหาเวลาเป็นเรื่องของตัวเอง ตัวส่วนตัวตลอดไป เห็นไหม

๑. เป็นส่วนตัว

๒. อยู่ในหัวใจที่ละเอียดลึกเข้าไปในหัวใจ

นี่มันถึงมีกำลังใจแล้วลุกขึ้นมาเริ่มต้นทำสมถกรรมฐาน สิ่งที่ว่าศีล สมาธิ ปัญญา มันถึงจะเป็นพร้อมไป มรรคนี่ก็ศีล สมาธิ ปัญญา มรรคแบ่งได้เป็นศีล สมาธิ ปัญญา นี่ก็เหมือนกัน ถ้าไม่มีสมาธิขึ้นมา ความเรื่องของมรรคที่มันจะฟื้นตัวขึ้นมาจะฟื้นตัวได้อย่างไรในเมื่อมันเสื่อมไปแล้วสิ่งที่เสื่อมไปแล้วมันก็เป็นสติสัมปชัญญะโดยปกติ เห็นไหม ต้องมีสติ มีศีล มีสมาธิโดยสมบูรณ์ ขึ้นมามันถึงจะเริ่มต้นใหม่ วางฐานใหม่ นี่สมถกรรมฐาน วางฐานอย่างนี้ขึ้นไปแล้วก็จับต้อง เกสา โลมา นขา ทนต์ ตโจ นี่ขึ้นมาวิปัสสนาใครควรดูสิ่งนี้ สภาวะสิ่งนี้ จิตเห็นสภาวะแบบนี้มันก็

ปล่อย ปล่อยวางสิ่งนั้น พอปล่อยวางนี้มันมีความว่าง มีความเว้งว่างมาก อย่าเผลอ อย่าชะล่าใจ อย่าให้กิเลส หลอกซ้ำหลอกซาก กิเลสมันจะหลอกเราแล้วหลอกเราอีก เพื่อต้องการยึดใจดวงนี้เป็นที่อยู่อาศัย

กิเลสนี้เป็นนามธรรม กิเลสนี้อาศัยภาสวะ ภพของจิต จิตนี้เป็นนามธรรม ไม่มีตัวตนอยู่แล้วนะ ทำไมไม่มีภาสวะเป็นสถานะที่ให้กิเลสมันอยู่ได้ล่ะ? ถ้าเราวิปัสสนาเข้ามา เราทำลายตรงนี้ ถ้าทำลายตรงนี้กิเลสมันจะไปไหน? กิเลสมันต้องตายไป

เราว่าเราจะทำลายกิเลส กิเลสนี้ชอบสิ่งใด สงวนสิ่งใด รักสิ่งใด เราก็พยายามระงับสิ่งนั้น นั้นเป็นเรื่องภายนอก เป็นเรื่องการส่งออกไปรับรู้ ชาวพุทธคิดอย่างนั้นนะ เราจะฆ่ากิเลส โกรธก็ระงับความโกรธไว้ เวลาทุกข์ก็ระงับความทุกข์ไว้ สิ่งนั้นระงับเฉยๆ ถ้ามันจะชำระกิเลสมันต้องวิปัสสนาเข้ามา ถ้าวิปัสสนาเข้ามาถึงกาย เวทนา จิต ธรรมนี้เท่านั้น กาย เวทนา จิต ธรรม จะวิปัสสนาด้วยอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เพราะสิ่งใดเวลาพิจารณากายมันก็มีความทุกข์อยู่เท่านั้น

ความทุกข์ เห็นไหม พิจารณากาย อะไรพิจารณากาย? ก็ใจ เวลาพิจารณากาย สิ่งที่พิจารณา ความรับรู้ ความสุขความทุกข์คืออะไร? คือเวทนา สิ่งที่ได้รับรู้ นั่นคืออะไร? นั่นคือธรรม จะกายหรือจิต เอาอันเดียว สิ่งนั้นจับต้องสิ่งเดียว ไม่อยากกังวลว่างานเราข้างหน้ายังรอเราอยู่ เราต้องวิปัสสนากาย แล้วเราจะรีบไปพิจารณาเวทนา รีบไปวิปัสสนาจิต วิปัสสนาธรรม นั้นเป็นความคิดที่กิเลสหลอก นี่กิเลสหลอกอย่างนี้

ครูบาอาจารย์เป็นผู้ชี้แนะอย่างนี้ ครูบาอาจารย์เป็นผู้กระทำอย่างนี้ เว้นไว้แต่เวลาเราพิจารณากายเห็นกาย แล้วพิจารณากาย ความรู้สึกเกิดขึ้นเราจับความรู้สึกได้ อันนั้นมันเป็นงานอันหนึ่ง เป็นงานคนละส่วนกัน สิ่งที่เป็นงานคนละส่วนกัน แต่มันก็ทำลายสติปัญญา ๔ เหมือนกัน สิ่งนี้ใช้ได้ ไม่ใช่พิจารณากายแล้วความรู้สึกที่มันจับถึงจิตได้ เราจะไปจิตไม่ได้...ไปอะไรก็ได้ขอให้มันเป็นสติปัญญา ๔ เพราะขณะว่ามันกระเทือนถึงกันหมด รู้เข้าใจสิ่งใดจะวางเหมือนกันหมดเลย เหมือนกับเราเรียนหนังสือ เราจะผ่านชั้นนี้มันมีกี่วิชาล่ะ ถ้าวิชาใดเราผ่าน มันก็ผ่านทุกวิชาเหมือนกัน

นี่ก็เหมือนกัน เราจะผ่านสิ่งใด มันจะผ่านเหมือนกันหมด ผ่านกาย ผ่านเวทนา ผ่านจิต ผ่านธรรม ถ้ามันผ่านขึ้นไป การผ่านของเขาคือการวิปัสสนาซ้ำ ต้องวิปัสสนาซ้ำๆ เพราะการผ่าน

นี่คือจิตผ่าน จิตจะผ่านได้ จิตมันจะรู้โดยสัจจะ โดยสัจจะที่ขณะของจิตที่มันพลิกไป ขณะของจิตที่มันขาดออกมา นี่สังโยชน์จะขาดออกไป สิ่งที่เขาออกไป เห็นชัดเจนโดยเป็นปัจจัยตั้งจากใจดวงนั้น นี่คือสภาวะธรรม

ธรรมคือธรรมเกิดขึ้นจากใจดวงนี้แล้ว ธรรมคือธรรม แล้วเมื่อกิเลสมันจะอ่อนตัวลง อ่อนตัวลง ความมกมาก ความต้องการอยากใหญ่ มันจะน้อยลง น้อยลงไป สิ่งที่น้อยลงเราก็วิปัสสนาเข้าไป วิปัสสนาเข้าไป เข้าขึ้นไป ต้องทำจิตสงบของเราขึ้นมา แล้วย้อนขึ้นไป เพราะกิเลสอย่างละเอียดมันยังมีอยู่ สิ่งทีกิเลสอย่างละเอียดนะ

จิปปาภิญา องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาย้อนกลับเข้าไป อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา ที่เดียวขาดไป ถ้าจิปปาภิญาเวลากิเลสขาด ขาดหมด แต่ในเวไนยสัตว์ พวกเรากำลังพุทธกาล เวไนยสัตว์มันต้องเป็นมรรค ๔ ผล ๔ ถึงจะก้าวเดินสิ่งนี้ขึ้นไป นี่จะทำละเอียดเข้าไปๆ จนเป็นธรรมล้วนๆ นะ สิ่งที่เป็นธรรมล้วนๆ ก็เป็นความสุขล้วนๆ นะ วิมุตติสุขรอเราอยู่ข้างหน้า เพราะสิ่งที่เราวิปัสสนา เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ มันเป็นเครื่องยืนยัน

ถ้าเป็นเครื่องยืนยัน เหมือนกับเราประกอบธุรกิจต่างๆ แล้วเราประสบความสำเร็จ เราได้ผลงานของเรามาก นี่เหมือนกัน ถ้าจิตวิปัสสนาจนเข้าใจ จนความเห็นจนเข้าใจ จนปัญญาชำระกิเลสขาด มันจะมีความมั่นคงมาก

ที่ว่าพระโศคาบันไม่ถือนมกลตั้นขาว พระโศคาบันไม่เชื่อในลัทธิศาสนาอื่นๆ จะมั่นคงในศาสนาใด มันคงเพราะใจนี้เป็นสงฆ์ใจ ใจนี้เป็นพระอริยะเจ้าแล้ว ใจนี้ พระอัญญาโกณฑัญญะ ฟังธรรมจกๆ ขององค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปธรรมดา”

นี่มันไม่ธรรมดาเพราะจิตเราไปเกี่ยวข้อง จิตเราไปยึด ขณะที่เราวิปัสสนาจนถึงที่สุด มันปล่อยวางกลับไปเป็นธรรมดาของมัน สรรพสิ่งเป็นธรรมชาติทั้งหมด มันปล่อยวางทั้งหมด จิตนี้ก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง ทุกข์มันก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง มันแยกออกจากกัน ต่างอันต่างจริง อยู่กันอยู่อย่างนั้น เก้อๆ เจินๆ จะรวมกันอีกไม่ได้เลย เพราะมันทำลายออกไปแล้ว สิ่งนี้มันถึงฝั่งไปในหัวใจ ใจนี้เป็นธรรม

นางวิสาขามิได้ปฏิบัติต่อ เป็นพระโศดาบันมันก็ติดกับใจดวงนี้ไป ไม่ใช่ว่าพอตายไปแล้วมันจะเสื่อม มันต้องไปเกิดใหม่...ตายไปก็พระโศดาบันตายไป พระโศดาบันก็ต้องไปเกิดในสถานะของพระโศดาบัน เพราะว่าจิตดวงนั้นเป็น จิตดวงนั้นเป็นธรรม ถึงเป็นอกุปปธรรมใจ สิ่งนี้เป็นอกุปปธรรมกับจิตดวงนั้น แต่ถ้ากิเลสอย่างละเอียดขึ้นไป เราจะทำอย่างไรต่อไป? เราก็ต้องทำความสงบของใจ

สมถกรรมฐาน สมถกรรมฐานฐานอันนี้สำคัญมาก ถ้าเป็นสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐานจะเกิด ถ้าสมถกรรมฐานไม่พอ การขุดคุ้ยการค้นคว้าหาใจ หากาย หาเวทนา หาจิต หาธรรม ภายในกาย จิตในจิต สิ่งที่จะละเอียดเข้าไปจะเป็นอยู่ในหัวใจนั้น จิตนี้ก็ต้องใคร่ครวญต้องค้นคว้า สิ่งที่ค้นคว้าคือการขุดคุ้ยหาสิ่งที่ว่ากิเลสอยู่ที่ไหน กิเลสอาศัยสิ่งใดออกไปหาเหยื่อ กิเลสอาศัยสิ่งใดเหยียบย่ำสิ่งใด แล้วมีความสุขของเขา มีความพอใจของเขา ทำให้ใจดวงนั้นเร่าร้อนทำไมมันเป็นเร่าร้อนล่ะ

นางวิสาขาเป็นพระโศดาบัน แต่เวลาหลานตายนี้ร้องไห้มาหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามว่า “วิสาขาเธอร้องไห้ทำไม”

“หลานตาย”

“แล้วถ้าในโลกนี้เขาเป็นหลานเธอทั้งหมด เธอจะไม่ร้องไห้ทุกวันหรือ”

เพราะคนตายมันเป็นธรรมชาติ คนตายเป็นเรื่องธรรมดา พระโศดาบันนะ พอองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสะกิดทีเดียวได้สติ นี่ทุกข์หลุดทันที ทุกข์หลุดทันทีเพราะทุกข์อันละเอียดความยึดอันละเอียด ว่าไม่ต้องการสิ่งนั้น ไม่ต้องการสภาวะสิ่งที่ว่ามันเป็นของเรา ไม่ต้องการให้พลัดพรากไป นี่หลานไม่อย่าให้ตาย มันจะไปฝืนธรรมชาติอย่างไร ธรรมชาติเป็นอย่างนั้นเพราะหลานของเขา เขามีกรรมมาอย่างนั้น มันก็เป็นธรรมชาติอย่างนั้น นี่สภาวะมันยึดอย่างนั้น

สิ่งนี้อยู่กับใจ ต้องพยายามทำความสงบของเราเข้ามา ค้นขึ้นไปสิ่งที่เหนือกว่า ภายในกาย จิตในจิต ทุกข์ในทุกข์ อันนั้นขึ้นมาวิปัสสนา ถ้าวิปัสสนาขึ้นมา งานเคยทำมันจะแยกออกเป็นชั้นเป็นตอนๆ แล้วการพิจารณาพลาดมันก็มีอยู่ แต่กิเลสสิ่งที่ละเอียดมันจะสร้างภาพไป สร้างว่าสิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้เป็นสภาวะธรรม ให้เราติดอยู่อย่างนั้น มันถึงต้องซ้ำต้องซาก ต้องแยกต้องเยาะ ต้องฝืนตลอดไป

กิเลสละเอียดยังมีการหลอกลวงอันละเอียด สิ่งหลอกลวง เห็นใหม่ ถ้ามันง่าย สิ่งความง่าย ความไม่มีความละเอียด มันจะสร้างภาพให้สภาวะแบบนั้น มันถึงล้มลุกคลุกคลาน การประพฤติปฏิบัติจะล้มลุกคลุกคลานไปทุกขั้นตอนของการประพฤติปฏิบัติ เพราะธรรมเป็นกิเลส

ธรรมทำไมไม่เป็นธรรม ทำไมธรรมเป็นกิเลสละ เพราะกิเลสมันอยู่อย่างนั้นมันก็อาศัยธรรมไป สภาวะธรรมมันอยู่ในตำราใครก็จำได้ใครก็รู้ ยิ่งถ้าศึกษามันคล่องปากอยู่แล้ว มันอ้างสิ่งนั้นเลย สภาวะแบบนั้น เห็นใหม่ กิเลสบังเอิญเอาธรรมมาบังให้เราหลงไปในความรู้สึกอันนั้น ว้างเว้งว่าง เพราะใจเป็นนามธรรม มันสบายใจมันก็ว่างอยู่แล้ว แล้วกิเลสมันสงบตัวลง มันชุกอยู่อย่างนี้ มันให้เราว่าง ว้าง เราก็กว้างอยู่ ถ้ามันว่างอยู่มันมีเหตุผลไหม ถ้ามันไม่มีเหตุผล มันไม่มีสิ่งที่เป็นเป็นขณจิตที่เป็นไป ไว้วางใจไม่ได้เลย ถ้าไว้วางใจไม่ได้ ก็หมั่นภาวนาหมั่นใจ หมั่นวิปัสสนาไป

กาย เวทนา จิต ธรรม ผู้เห็นกายมันก็เป็นสภาวะ ถ้ามีกำลังพองนะ น้ำเป็นน้ำ ดินเป็นดิน ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ มันจะแยกสภาวะกันไป คั้นสภาวะธรรมชาติของมันออกไป จิตมันก็ปล่อยมาปล่อยออกมา นี่มันทำได้บ้างถ้ากำลังพอ ถ้าทำไม่ได้เราก็ต้องวางไว้แล้วกลับมาพุทโธๆ หรือใช้ปัญญาอบรมสมาธิใคร่ครวญเข้ามา ใคร่ครวญสภาวะ ใคร่ครวญสิ่งที่จิตมันไปยึด ยึดสิ่งใด วันนี้ติดข้องในสิ่งใด ไล่เลย สิ่งนี้มันเป็นความจริงไหม? มันเป็นเรื่องที่สมมุติทั้งหมด ถ้าเรายึดมันก็เป็นความเกาะเกี่ยวของจิต ถ้าเราไม่ยึด สิ่งนั้นไม่มีคุณค่าเลย

โลกธรรม ๘ นิทานกาล การสรรเสริญของคนมันเป็นเรื่องของโลกธรรม เพราะเรายึด เราถึงมีความรู้สึกเจ็บแสบปวดรื้อนในใจ ถ้าเราไม่ยึดมันก็สักแต่ว่า มันไม่มีสิ่งใดเลย เพราะกิเลสมันยึด นี่ปัญญาใคร่ครวญสิ่งนี้เข้าไปมันก็ปล่อย พอปล่อยขึ้นมามันก็มีพลังงาน แล้วเรากลับไปวิปัสสนา

ปัญญาอบรมสมาธิคือการใคร่ครวญในผลกระทบจากภายนอก วิปัสสนาคือภายในจิต ถ้ามันเห็นผลกระทบภายนอกมันปล่อยเข้ามา มันก็เหมือนกับฝึกซ้อม นักกีฬา นักมวยเขาต่อแยกระสอบทราย เขาต่อแยเพื่ออะไรล่ะ เขาไม่ใช่คนเสียสตินะ ไปต่อแยทำไมกระสอบทราย? ต่อแยกระสอบทรายก็เพื่อจะให้มันกำลังขึ้นมา เพื่อฝึกซ้อมตัวเองขึ้นมา

นี่ก็เหมือนกัน เราพิจารณาจิต ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันก็เหมือนกับนักมวยเขาต่อแยกระสอบทราย มันก็ฝึกซ้อมที่จิตใจ จิตไปเกาะเกี่ยวเขา จิตไปยึดเขา จิตถึงพุ่งช่านออก จิต

ใคร่ครวญเข้ามามันก็เหมือนกับจิตกับจิตทำงานกัน มันก็ปล่อยเข้ามา พลังงานมันก็เกิด ถ้าพลังงานนั้นเกิด ย้อนกลับไปวิปัสสนา วิปัสสนาสีงนั้น ราพึงให้แปรสภาวะไป สิ่งนั้นแปรสภาวะไป มันคืนตัวมัน เห็นใหม่

พอกันตัวสิ่งนั้นไป ขาดนะ สภาวะที่มันจะขาดออกไป กายเป็นกาย จิตเป็นจิตนะ โลกนี้ราบเป็นหน้ากลองเลย ถ้าวิปัสสนากายมันจะปล่อยว่างเว้งว่างมาก โลกนี้ราบหมด เพราะจิตมันถอนความยึดมั่นถือมั่น ถอนความเห็นของมัน การระคะปฏิกะนี้เบาบางลง ว่างหมดเลย นี่คิดในความว่าง ความว่างนี้เป็นความสุขมาก สุขอย่างนี้เกิดจากวิปัสสนา ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะเข้าใจว่า สุขเกิดจากสมาธิอย่างหนึ่ง สุขจากสมาธิคือการใช้ปัญญาใคร่ครวญกับสิ่งที่มันเกาะเกี่ยว กับว่าจิตแก่จิต คือนักมวยซ้อมกระสอบทรายนี้พลังงานเกิดขึ้น ความสุขอย่างนี้เป็นความสุขของสมาธิ

แต่ถ้าเป็นความสุขของวิปัสสนา วิปัสสนาเหมือนกับเราเป็นเจ้าของนี้ แล้วเราไปเก็บหนี้จากลูกหนี้ได้ นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อจิตมันเกาะเกี่ยวกัน มันใช้ปัญญาใคร่ครวญ จิตนี้เป็นหนี้เพราะกิเลสมันอยู่ที่นั่น เราเป็นหนี้ เราต้องใช้หนี้ของเรา พอเราใช้หนี้ของเรามันปล่อยสิ่งนี้เข้ามา มันก็เหมือนคืน คืนออกไป ความคืนออกไปมันว่างๆ ว่างแบบผู้ที่ใช้หนี้ไป ว่างแบบที่เราไปเก็บหนี้ได้ เราไปเก็บหนี้ได้เพราะเราเป็นผู้วิปัสสนา แต่ในหลักความจริงคือตัวเองเป็นหนี้ แล้วตัวเองใช้ปัญญาใคร่ครวญทำความสะอาดของตัวเอง

นี่มันก็เหมือนกัน ถ้าเปรียบโลกมันก็ต้องเปรียบให้เห็นภาพของโลกจากภายนอกเป็นผู้ได้ แต่ถ้าเปรียบวิปัสสนามันเป็นผู้ละ สิ่งที่จะละคือกิเลสออกไปจากใจ เห็นใหม่ ว่าวิปัสสนาประพฤติปฏิบัติ ครูบาอาจารย์อยู่ในป่าในเขาไม่เห็นได้อะไรเลย เข้าป่าก็มีบริวาร ๘ เข้าป่าไปออกจากป่ามาก็เหมือนกับมีบริวาร ๘ ออกมา แต่ผู้ละผู้ได้อู้อยู่ในหัวใจนี้ไม่มีใครเห็นใจ ธรรมในหัวใจของครูบาอาจารย์เป็นสภาวะแบบนั้น

ถ้าเราเจอครูเจออาจารย์ กิ่งพุทธกาลเราเกิดมาเจอครูเจออาจารย์นะ เราต้องพยายามประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา ถ้ามันเป็นสภาวะแบบใด เราใคร่ครวญสิ่งใดเข้ามา มันจะเข้ามาเป็นประโยชน์กับเรา ถ้าเป็นประโยชน์กับเรา เราจะก้าวเดินของเราได้ ก้าวเดินของเราได้ขึ้นไป การก้าวเดินของใจคือก้าวเดินเข้าไปหาอวิชชา เพราะอวิชชาอยู่ในดวงจิต อวิชชาที่ซุกอยู่ในหัวใจ ความสุขอันนี้สุขขึ้นมาจากการเราประพฤติปฏิบัติ เราเป็นปัจเจกตั้ง เป็นความเห็นจากภายใน ธรรมอันนี้ถึงว่าเป็นอริยทรัพย์ เป็นอยู่กับใจดวงนั้น จะไม่มีใครสามารถเข้ามาแบ่งปันสิ่งนี้ไปได้

เลย เว้นไว้แต่ใจดวงนี้จะทำกุศล จะเป็นผู้นำผู้ที่อยู่ต่ำกว่าไง แต่กิเลสสิ่งที่เหนือกว่าเรา เราก็กังไม่เจอมัน มันจะเป็นความว่างอย่างนี้ จนสามารถให้เกาะเกี่ยวกับสิ่งนี้ได้

แต่ถ้ามีครูมีอาจารย์มีวาสนานะ ความว่างอย่างนี้มันว่างอยู่ แต่ความที่ว่ามีกิเลสอันละเอียดอยู่มันจะซ่อนตัวอยู่นะ มันจะไม่รู้เลยว่าสิ่งนี้เหมือนกับไม่มีสิ่งใดเลย เหมือนกับไม่มีภัยใจ เหมือนกับเราอยู่ในที่ปลอดภัย ที่ปลอดภัยมันจะนอนใจไง มันจะนอนใจเพราะไม่มีสิ่งใดเลย แต่ถ้าเราทำความสงบแล้วเราขยับขึ้นมรรค ๔ ผล ๔ มันจะขยับขึ้นไปเห็นกามราคะ

สิ่งที่ว่าเป็นความปลอดภัยมันถึงคิดในความว่างได้ไง การคิดนะมันคิดเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป เพราะสิ่งที่กิเลสละเอียดมันพยายามปิดบังตัวเองไม่ให้เห็นมัน ถ้าเราเห็นกิเลส นั่นคือมีการต่อสู้นะ เราเห็นศัตรูที่เป็นศัตรูกับเรา เราต้องพยายามทำลายสิ่งนั้น แต่ถ้าเราไม่เห็นเราก็มียศฐาเราก็นอนใจว่าเราไม่มีศัตรูใจ

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราไม่สามารถทำความสงบของใจ แล้วขยับเข้าไปหากามราคะได้ เราจะว่าสิ่งนี้เป็นความปลอดภัย แล้วเราจะติดอยู่ตรงนี้ แต่ถ้าเราทำความสงบของใจ จิตมันละเอียดขึ้นไปแล้วเราขยับขึ้นไปหาณะ กาย เวทนา จิต ธรรม อันละเอียด

สิ่งที่อันละเอียด พอจับสิ่งนี้ได้มันจะสะท้อนหัวใจมากเลย เพราะอะไร เพราะมันเป็นกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะนี้เป็นสัญชาตญาณของจิตนะ มันเป็นจิตใต้สำนึก สิ่งนี้เป็นสัญชาตญาณของมัน เพราะสัตว์โลกนะ สัตว์ป่าอยู่ในป่าไม่มีใครฝึกสอนเขาหรอก เรื่องการผสมพันธุ์มันเป็นไปโดยธรรมชาติ สัตว์ทุกตัวการดำรงเผ่าพันธุ์ของมัน มันจะเป็นธรรมชาติของมัน สิ่งที่เป็นธรรมชาตินี้คือมันเป็นเรื่องของจิตใจ สิ่งที่เป็นเรื่องของจิตนี้จิตใต้สำนึก ถ้าเราไปจับสิ่งนี้ได้มันจะสะท้อนหัวใจมาก

สิ่งที่สะท้อนหัวใจ เพราะสัตว์โลกติดกันอยู่ตรงนี้ ถ้าติดอยู่ตรงนี้ ถ้าติดอยู่ตรงนี้แล้วหาความสิ่งต่างๆ เข้ามาเพื่อมัน เพื่อมันไง เพราะติดตรงนี้แล้วถึงต้องการยึดโลกทั้งโลกให้อยู่ในอำนาจของมัน เพราะมันต้องการแสวงหามาเพื่อมันๆ เพราะมันคิดว่ามันแสพได้ทั้งหมด มันพอใจทั้งหมดกับสิ่งที่เป็โลก สิ่งที่อยู่ใต้อำนาจของมัน มันถึงแสวงหาของมัน ทั้งๆ ที่คนคนเดียวจะจะทำจะกินอยู่อาศัยก็แค่ปากแค่ท้อง ทำไมมันมีอำนาจวาสนา ทำไมมันยึดมันถือมัน มันจะไปข่มจู่คนอื่นได้ทั้งหมดเลย สิ่งทั้งหมดมันถึงเห็นภัย เราถึงต้องทำลายตรงนี้ไง

ธรรมคือการชนะตนเอง สิ่งที่ชนะตนเอง ชนะวัฏจักร สิ่งที่ชนะทางโลกจะไม่เป็นผลดีกับใครเลย เพราะอะไร เพราะการต่อสู้กัน การทำลายกัน มันต้องสร้างกรรมสร้างเวรกันไปตลอด การฆ่าที่ประเสริฐที่สุดคือการฆ่ากิเลส ที่จะไม่เป็นเวรเป็นภัยต่อกัน การทำลายกัน การยึดมั่นถือมั่น การแสวงหาสิ่งที่เป็นโลก มันจะเป็นเวรเป็นกรรม จะมีกรรมตลอดไป

คนเราเกิดมาจากกรรม อยู่ด้วยกรรม แล้วก็จะทำกรรมต่อไป แล้วกรรมนี้ก็จะให้ผลไปข้างหน้า แต่ในการประพฤติปฏิบัติ เราทำลายกิเลส ทำลายสภาวะอันนี้ ทำลายกรรมตัวนี้ เพราะกรรมดีใจ เราสร้าง การกระทำเหล่านี้ก็เป็นกรรมอันหนึ่ง แต่กรรมอันนี้ กรรมที่เราเชื่อมั่น เราเป็นสัตว์อาชาไนย สัตว์อาชาไนยถึงทำงานที่ว่าโลกเขาไม่สนใจกัน โลกเขาไม่สนใจงานนี้ เพราะงานของเขา เขาทำแล้วเขาได้ผลประโยชน์ของเขา เขานับเป็นเงินเป็นทองของเขาขึ้นมาได้ แต่การประพฤติปฏิบัติของเรามันไม่เป็นการนับเป็นเงินทองขึ้นมาได้เลย แต่มันเป็นสภาวะธรรมที่เหนือเงินเหนือทอง เหนือสิ่งต่างๆ ในโลกนี้

โลกนี้ขนาดว่ามีเงินทองขนาดไหนก็ซื้อแสวงหาสิ่งนี้ไม่ได้ ใช้ชีวิตทั้งชีวิตแสวงหามาเพื่อตน เพื่อตน เสร็จแล้วสมบัตินั้นก็ทิ้งไว้กับโลก จิตนี้ตายไป ถ้าเป็นคนดีก็ได้เป็นบุญกุศล ถ้าเป็นคนชั่วก็ต้องตายไปเกิดในนรกแน่นอน

เพราะขณะที่วิปัสสนากามราคะมันจะย้อนเข้ามาตรงนี้ ถ้าทำลายกามราคะออก มันจะเห็นความสภาวะ นี่ไข้อยากกลับใจ จิตนี้เกิดมาจากไหน สภาวะที่วาดิตตชาติเคยเห็น เห็นตรงนี้ ถ้าจิตทำลายตรงนี้แล้วมันจะมีกำลังมาก สิ่งที่มีกำลังมากจะรู้สิ่งต่างๆ มหาศาลเลย มันก็จะติดตรงนี้ไป แต่ถ้ายังทำลายไม่ได้มันก็ต้องโง่ สิ่งนี้จะต้องทำลายให้ได้ ถ้าทำลายให้ได้ต้องทำงานให้มาก

มหาสติ มหาปัญญา สิ่งที่เป็นมหาสติ มหาปัญญา ขณะที่มันออกทำงานมันจับสิ่งนี้ได้ สะเทือนหัวใจ มันจะทำงานหน้าเดียว ทำงานแต่การใช้ปัญญา ปัญญาออกไปจากชำระกิเลส แล้วเวลาทำงานมันจะลืบลูกคลุกคลานใจ เพราะเล่ห์เหลี่ยมของกิเลสที่ละเอียดมันจะมีความแหลมคมมาก ขนาดความแหลมคมของมันมันจะสร้างแง่สร้างมุมของเราให้เราลืบลูกคลุกคลาน เป็นแง่มนะ เราพ้นจากมุมใดมุมหนึ่งออกไปอีกมุมหนึ่งมันก็เว้งว้าง พอพ้นจากมุมหนึ่ง ความเว้งว้างเราไล่เข้าไป สิ่งนี้ก็มีดำ สิ่งที่มีดำทะลุเข้าไปมันก็ผ่านไปอีกชั้นตอน เหมือนเข้าไปในถ้ำ จากปากถ้ำเข้าไปเว้งว้างหมด เว้งว้างมันก็มีถ้ำแยกออกไป แยกออกไป กิเลสมันอยู่อย่างนั้นในหัวใจเรา

ในหัวใจของกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะจะต้องให้สัตว์โลกจะต้องนอนจมกับอำนาจของนางคันหา นางอรดี สิ่งที่เป็นแม่ทัพที่ขับเคลื่อนโลกอยู่มันอยู่ตรงนี้ไง แม้แต่พระโศดาบันอย่างนางวิสาขาก็ยังมีการครอบครองได้ เพราะสิ่งนี้มีอำนาจเหนือกว่าใจของเพราะโศดาบัน แต่ถ้าเราเห็นโทษ เรามีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะ เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้า เราจะไม่ตกอยู่ในอำนาจของกามราคะอันนี้ไง ถ้าไม่ตกอยู่ในอำนาจของกามราคะ ยกขึ้นมาเห็นกายจะเป็นอสุภะ

สิ่งที่เป็นอสุภะนะ มันจะเศร้าหมอง มันจะเป็นความกระอักกระอ่วนของใจดวงนั้น ถ้าเห็นสภาวะแบบนั้นนะ ความกระอักกระอ่วนของใจดวงนั้นถ้ามันเป็นกิเลส แต่ถ้ามันเป็นธรรมมันจะไม่เป็นการกระอักกระอ่วนของใจดวงนั้น สิ่งนี้เป็นสภาวะ เป็นความจริง เห็น เข้าใจทันทีแล้ว มันปล่อย สิ่งทีปล่อย เห็นไหม สมดุลกัน มันจะปล่อยสิ่งนี้ ถ้ามันเป็นการกระอักกระอ่วนนั้นนะกิเลส มันสร้างกำลังต่อต้าน

แต่ถ้าเราวิปัสสนาของเราเข้าไปบ่อยครั้งเข้า ถ้าวิปัสสนาได้ กำลังพอ มันจะเป็นอสุภะ สิ่งทีอสุภะมันจะเปื่อย มันจะทำลายตัวมันเอง สิ่งทีทำลายตัวมันเอง พอทำลายตัวเองทีหนึ่ง จิตมันก็ปล่อยว่างทีหนึ่ง พอปล่อยเข้ามามันจะมีความเว้งว่างว่างมาก พอว่าง นึกว่าอันนี้เป็นธรรมนะ ถ้านึกว่าอันนี้เป็นธรรม พอมันเสื่อมสภาพลงมามันก็จับต้องได้อีก มันก็สภาวะอีก เพราะมันมีอยู่w'

สิ่งทีเราวิปัสสนาแล้วปล่อยว่างครั้งเดียวมันจะไม่เป็นผลหรอก สิ่งทีไม่เป็นผลเพราะกิเลส มันเข้มแข็งมาก กิเลสนี้เป็นแก่นของกิเลส วัฏฏะ การเกิดและการตายไม่มีต้นไม่มีปลาย จิตนี้เกิดตายมาตั้งแต่ไม่มีอดีตมีอนาคต องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าไว้อย่างนั้นนะ แล้วเราทำลายหนเดียวมันจะเป็นไป มันจะเป็นไปได้อย่างไร มันถึงว่ามันว่าง มันปล่อยวางนะ

ธรรมเจ็ดด้วยกิเลส ถ้ากิเลสมีอยู่ในหัวใจนะ มันจะมีแง่มุมของมัน แ่งมุมที่มันอ้างเลห์ใจ มันอ้างเลห์หว่า เป็นสภาวะธรรม มันปล่อยวางแบบกิเลส กิเลสสร้างภาพให้เป็นปล่อยวางกิเลส อย่างนี้ก็มี การประพฤติปฏิบัติมันจะมีเรื่องอย่างนี้ ผ่านประสบการณ์อย่างนี้ ประสบการณ์ ล้มลุกคลุกคลาน ประสบการณ์ของกิเลสมันหลอก มันหลอกใจทุกดวงใจ เริ่มต้นประพฤติปฏิบัติมันก็หลอกว่าสิ่งนี้ไม่มี ขณะที่เรากำลังสู้ไปกับมัน มันก็เอาสภาวะธรรม เอาสภาวะที่เป็นนามธรรมอันนี้มาหลอกเรา หลอกอย่างนั้นนะ แล้วเราก็เชื่อ เพราะเราไม่เคยเห็น

สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ลึกลับ เป็นสิ่งที่ละเอียดมาก จนถึงกับว่าต้องทุ้มกันทั้งชีวิต ทุ้มสิ่งนี้เต็มทีเลย สิ่งนี้มันฝังอยู่ที่ใจ แล้วเราเข้าไปจับต้องสิ่งนี้กำลังต่อสู้กัน กำลังพันตูกัน ต้องตั้งสติ ถึงเป็นมหา

สติ มหาปัญญา ละเอียดย่นมาก สติอย่างนี้จะละเอียดย่นมาก ต้องใช้เวลาของเราสร้างฐานของใจ แล้ววิปัสสนาใหม่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ถ้ามันมีอยู่ มันจะปล่อยขนาดไหนมันก็ต้องค้นคว้าได้หาได้ เพราะของมี ของที่เป็นแง่มุมของกิเลสอยู่ในหัวใจ มันมีอยู่ เราจับได้ วิปัสสนา เพียงแต่กำลังเราทำลายมัน มันก็ปล่อยชั่วคราวๆ ทำลายถึงที่สุดนะ

เวลาทำลายถึงที่สุดนี้มันจะสะท้อนหัวใจมาก จะสั่นสะท้อนในหัวใจ กรีน! ในหัวใจจะขันธอันละเอียดเพ่งทำลายไป ใจนี้จะเป็นใจล้วนๆ เลยนะ ใจล้วนๆ แต่เศษส่วนของความรู้สึกอันนั้นมันจะตามไป เราถึงต้องฝึกซ้อมใจ ฝึกซ้อมสิ่งนี้เข้าไป ทำลายสิ่งนี้เข้าไป ปล่อยเข้ามาเป็นชั้นเข้าไป

อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญฺณํ ปัจจการของใจ สัญญาอันละเอียด เห็นใหม่ ถ้าจิตเข้าไปตรงนี้ อดีตชาติของแต่ละบุคคล ข้อมูลเดิม จิตที่เกิดตายๆ มันเป็นขันธอันหยาบๆ ขันธ ๕ นี่หยาบมาก แล้วเราทำลายขันธเป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา จนถึงละเอียด ขันธนี้เปิดหมด อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญฺณํ ก็ภพที่ชาติมันก็สะสมอยู่ที่นี้ละ ถ้ามีอำนาจนามานันจะผีนออกมา ภพชาติเห็นหมด รู้เข้าใจหมด แล้วสลดสังเวชมาก เคยคิดไหน เคยเป็นใด เคยเห็นสิ่งใด มันจะสลดสังเวชมาก สลดสังเวชแล้วเข้าใจว่าอันนี้เป็นกรรม เห็นไหม มันขนาดเข้าไปถึงตัวมัน มันก็ยังหลอกได้ขนาดนั้น สิ่งนี้มันเป็นเรื่องของอดีตแล้ว มันไม่เป็นไป นี่จะต้องทำให้เป็นปัญญาญาณ

ถ้าเป็นปัญญาญาณ ตัวนี้จะย้อนกลับนะ ถ้าย้อนกลับเข้าไปจับอวิชชาได้ นี่มันจะเป็นอดีตอนาคต ไม่ออกไปปัจจุบัน ปัจจุบันมีอยู่มันก็สาวไปหาอดีต ถ้าจับปัจจุบัน ทำลายปัจจุบัน ถอนรากถอนโคนจากรากแก้วของอวิชชา รากแก้วของอวิชชาปักเสียบอยู่ที่นี้ละ แม้แต่ตัวที่ว่าเป็นอวิชชาอยู่แล้วมันยังมีรากแก้ว เพราะอะไร เพราะว่ามันจะปกป้องตัวมันเอง

นี้ว่างหมด สภาวะนี้ว่าง ไม่มีสิ่งใดเลย เว้งว่างมาก...จะเว้งว่างขนาดไหน พลังงานตัวใดก็แล้วแต่ มันต้องเศร้าหมอง มันต้องผ่องใส “จิตเดิมแท้ที่ผ่องใส จิตเดิมแท้ที่หมองไปด้วยอุปกิเลส” ถ้าจิตเดิมแท้แบบปุถุชน เวลาทำความสงบของใจ อปปนาสมาธิเข้ามา จะเข้าถึงฐิติจิต ฐิติจิตอยู่ตรงนี้ ภาวาสะอยู่ตรงนี้ ภพอยู่ตรงนี้ ภพชาติอยู่ตรงนี้ รากแก้วอยู่ตรงนี้ ถ้าตรงนี้มีอยู่ นี่กิเลสมันมีที่อยู่ที่สำคัญ ถ้าทำลายตรงนี้ กิเลสมันต้องตายไป

สิ่งถ้ากิเลสตายไปมันจะเหลือแต่ใจล้วนๆ ใจที่เป็นธรรม ใจที่เป็นธรรมจะเป็นธรรมทั้งหมด สิ่งที่เป็นธรรมต้องย้อนกลับ ต้องมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์แบบ สมบูรณ์มาก ความละเอียดอ่อนของใจจะย้อนกลับมาตรงนี้ จับตรงนี้

ไหนว่าว่างใจ ความว่างเกิดจากสิ่งใด

ในอวกาศนะ อวกาศเขาไม่รู้ตัวเขาเอง เพราะอะไร เพราะเขาเป็นอวกาศ เขาไม่มีชีวิต ชาติรู้ใจ สิ่งที่เป็นชาติรู้ เป็นอวิชชา มันมีชีวิต มันมีใจ ใจนี้ถึงมหัศจรรย์มาก เพราะใจนี้มีชีวิต ชาติรู้ก็มีชีวิต ชาติรู้นี้สักแต่ว่าชาติรู้ก็จริงอยู่ ถ้าอวิชชาโปะอยู่นี้ สักแต่ว่าชาติ ชาติคือชาติ ชาติรู้มันก็คือชาติรู้ ออกไป ถ้าดับจากนี้ไป ขนาดที่ว่าเราทำลายเศษส่วนเข้ามาแล้ว ดับตรงนี้ก็เกิดเป็นพรหม เกิดเป็นพรหมแล้วก็หลุดออกไป ถึงที่สุดไป เพราะเป็นชาติแล้ว ไม่ใช่เป็นขั้น

ถ้าเป็นขั้นนี้เป็นกามมาราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะเกิดบนเทวดา แต่ถ้าสิ่งที่เป็นสักแต่ว่า ชาติรู้ นี้หนึ่งเดียว เกิดบนพรหมอยู่แล้ว แต่เราทำลายส่วนเข้ามามันจะละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป จับตรงนี้ได้แล้วทำลายสิ่งนี้ ทำลายสิ่งที่มีชีวิต สิ่งที่มีความรับรู้ รับรู้ รับรู้รับรู้จากอะไร? รับรู้ ความว่าง รับรู้สิ่งต่างๆ นี้ย้อนกลับเข้ามา แล้วพลิกตรงนี้คว่ำหมด นี่คือธรรม

ธรรมคือธรรม ไม่ใช่ธรรมเจ็ดด้วยกิเลส ถ้าธรรมเจ็ดไปด้วยกิเลสจะมีปัญหามาก

อาศัยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เกิดขึ้นมาจากธรรม อาศัยชีวิตในธรรม แล้วก็ทำลายไป เข้าใจว่าเป็นการส่งเสริมการจรจรโลงศาสนา การจรจรโลงศาสนาในเรื่องของโลก ในเรื่องของสิ่งต่างๆ ในเรื่องของวัตถุ ในเรื่องต่างๆ นี่มันเป็นเรื่องของหยาบๆ สิ่งที่ยาบๆ แล้วเราเอาหลักความจริงของใจที่ประเสริฐอย่างนี้ให้มาทำงานหยาบ ถ้าเราคิดเรื่องทำงานหยาบ นี่ความกังวลมันเกิดขึ้น

ถ้ามีการก่อสร้าง มีสิ่งใดคั่งๆ เกิดขึ้นมา จิตมันต้องคิด จิตมันต้องพะวง สิ่งที่ยึดกังวล นิวัตรธรรมเกิดแล้ว สิ่งที่เป็นนิวัตรธรรมเกิด นี่กิเลสมันเกิดจากใจดวงนั้น แล้วเราก็กักมันนะ ทำสิ่งนั้นเพื่อเป็นศักยภาพ เพื่อมีผลงาน แล้วก็จะต้องให้พระออกไปทำงานอย่างนั้น

แต่ถ้าธรรมวินัยมันเกี่ยวกับเรื่องสภาวะธรรม พระป่าถึงอยู่กับสิ่งที่เป็นธรรมชาติ สิ่งที่ว่าโลกเขาว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ไม่มีความค่า สิ่งที่ไม่มีความค่าของโลก แต่มันมีความค่าของใจ เพราะใจนี้เข้ากับธรรมชาติ ใจนี้เข้ากับความเป็นจริง แต่ถ้าเราไม่มีสภาวะธรรมที่มีกิเลสเจือปน อาศัยแอบอิงแล้ว

ก็อาศัยสิ่งนั้นเพื่อเป็นฐานออกไป แต่ไปทำงานสิ่งที่แย่งโลกเขาทำงาน เดียวนี้เขามีช่างรับเหมา เขามีการก่อสร้าง เรามีปัจจัย เราจะใช้เขาได้หมดเลย สิ่งนี้ใครทำก็ได้ แต่หัวใจไม่มีใครทำให้ได้ เป็นไปไม่ได้ จะเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐีขนาดไหน จะซื้อจะแสวงหาสิ่งนี้ไม่ได้ ถ้าคนคนนั้นไม่ทำ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอกว่า ทางเราเป็นผู้ชี้ทาง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยให้เราก้าวเดิน แล้วเราเกิดขึ้นมาเรามีหัวใจ เรามีร่างกาย เรามีชีวิต ทำไมเราไม่ค้นคว้าสิ่งนี้ ทำไมเราไม่ทำสิ่งนี้ ถ้าเราทำสิ่งนี้เป็นงานอันประเสริฐ เห็นไหม เทวดายังอนุโมทนากับเรา หลวงปู่มั่นเวลาประพาศปฏิบัติใจนี้เป็นธรรมทั้งหมด เทศน์สอนเทวดา ในประวัติหลวงปู่มั่น เทศน์สอนเทวดา เทศน์สอนหมู่สัตว์ เทศน์ทุกอย่างเพื่อเป็นประโยชน์กับโลก เป็นประโยชน์กับวัฏจักร

เราทำกันเราก็กู้กันได้แค่โลก เป็นประโยชน์กับโลก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครูบาอาจารย์ สอนเทวดา สอนใน ๓ โลกธาตุ สิ่งนี้จะปิดบังใจดวงนี้ไม่ได้เลย เพราะโลกวิทู รู้แจ้งโลกภายนอก รู้แจ้งโลกภายใน แต่ของเราสาวกะสาวกนี้พยายามทำลายโลกภายในนี้ให้ได้ ถ้าทำลายโลกภายในให้ได้ มันจะเป็นสภาวะธรรมคือธรรมในใจของเรา

ถ้าธรรมคือธรรมในใจของเรา วิมุตติสุขจะเกิดขึ้นจากเรา แล้วจะเข้าใจว่าวิมุตติสุขกับสุขของโลกเขาต่างกันตรงไหน สุขของโลกเขาเป็นขั้น สุขขั้น สุขคือสุขเวทนา ทุกขเวทนา แต่สุขของเราไม่อาศัยด้วยขั้น เพราะขั้นเราทำลายมาแล้ว แม้แต่ดวงใจเราก็กทำลาย แล้วดวงใจดวงนี้จะไม่เศร้าหมองจะไม่ฟุ้งใส เพราะมันเป็นสภาวะธรรม มันไม่ใช่สภาวะของอวิชชา ถ้าเป็นสภาวะของอวิชชา มันจะเศร้าหมอง มันจะฟุ้งใส

จิตเดิมแท้เศร้าหมอง มันจะเศร้าหมองอยู่ในสภาวะแบบนั้น แล้วมันก็เศร้าหมองอมจับหนองอยู่ในใจดวงนั้น แต่ถ้าทำลายสิ่งนี้แล้วมันไม่มีเชื้อของความเศร้าหมอง มันไม่มีสิ่งที่ว่าความเป็นอวิชชา มันเป็นวิชาทั้งหมด มันเป็นที่ว่าระหว่างอรหัตตมรรคกับอรหัตตผลคืออวิชชา พ้นไปแล้วจะเป็นวิชชาที่ไม่ใช่ มันเป็นเอโก ัมโม มันเป็นหนึ่งใน มันเป็นธรรมล้วนๆ จากใจดวงนั้น ถ้าใจดวงนั้นมี

เวลาที่ประพาศปฏิบัติ การก่อสร้างนี้เป็นงานอย่างหยาบๆ นี่ก็คือความดีส่วนหนึ่ง ถ้าการศึกษาการเล่าเรียนนี้เป็นความดีอีกส่วนหนึ่ง เห็นไหม ในครั้งพุทธกาลก็เหมือนกัน เวลาในครั้งพุทธกาลเขาไม่เชื่อ เพราะเขาไม่เชื่อว่ามรรคผลมี แต่ผู้ที่เข้ามาเชื่อ ดูอย่างพระเทวทัตต้องการ

ปกครองสงฆ์ แต่พระสารีบุตรเป็นเสนาบดี เป็นเสนาบดีของสงฆ์ไม่เคยปกครองสงฆ์ พระเทวทัตเสนอกฎ ๕ ข้อแล้วเอาพระตามไป เอาพระที่ไม่มีความเข้าใจ ก็เชื่อว่าพระเทวทัตนี้เป็นผู้ที่ว่าสร้างกฎที่ดีกว่า สิ่งที่ว่าเหนือกว่าแล้วตามไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังให้พระสารีบุตรนี้ไปเอาคืนมา

นี่สภาวะธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นพระอรหันต์ พระสารีบุตรก็เป็นพระอรหันต์ ทำไมไม่ปล่อยวางละ พระเทวทัตจึงสงฆ์บวชใหม่ไป ๕๐๐ องค์ ก็ปล่อยไปเรื่องของเขาคือเรื่องของกรรม สภาวะกรรมเป็นอย่างนั้น ก็ปล่อยเป็นเรื่องของกรรมของเขา ทำไมพระสารีบุตรไปเทศน์สอนเอากลับมาได้หมดเลย เอากลับมาเป็นลูกศิษย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอากลับเข้ามาอยู่ในสภาวะธรรมที่ดำเนินไปได้ ไม่ใช่สิ่งที่เป็นทิฏฐิมานะ สิ่งที่เป็นทิฏฐิมานะถือว่าสูงกว่าเขา ถือว่าดีกว่าเขา นั่นเป็นเรื่องของกิเลสพาดำเนิน เห็นไหม

สิ่งที่เป็นกลาง ชุติชวตฺตเป็นมัชฌิมาปฏิปทา ผู้ที่มีจิตนิสัยก็ให้ถือเอา ผู้ไม่มีจิตนิสัยเห็นไหม พระยสะฟังเทศน์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๒ ทีก็นั่นนั้นสำเร็จหมดเลย นี่สำเร็จได้เพราะจิตนิสัยสร้างมาอย่างนั้น สร้างมาแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน ผู้ที่รู้ง่ายก็ถือว่าเป็นผู้ที่รู้ง่าย ผู้ที่รู้ยาก ผู้ที่รู้ปานกลาง ก็แล้วแต่ว่าจิตนิสัยของสัตว์โลกที่มาเป็นไป

แต่เพราะว่าเรามีศรัทธา เพราะเรามีความเชื่อ เห็นไหม สมัยพุทธกาล คหบดีเขาก็ไม่เชื่อเรื่องศาสนา แม้แต่พระพุทธเจ้าอยู่ก็ว่าไม่มีแล้วมรรคผล แล้วนี่ถึงพุทธกาลนะ ครูบาอาจารย์เรามาสร้างสมสิ่งนี้มา แล้วก็จะมมีปัญหากันว่าครูบาอาจารย์ของเราไม่เป็นความจริง สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ว่าพวกเราเป็นผู้ที่หลงใหลกันไปเอง นี่ความเห็นของโลกเขามันเป็นเหมือนกัน คนละยุคคนละสมัย แต่ความเห็นก็เป็นแบบนั้น

แต่ส่วนที่ว่าเขาโคกับชนโค เราเป็นเขาโค จะเป็นชนส่วนน้อยของสังคมก็แล้วแต่ แต่เราเชื่อพระครูบาอาจารย์ของเรา เราถึงมีความประพฤติปฏิบัติ เราถึงมีความตั้งใจ เราเป็นชนโค ถ้าสิ่งนี้ไม่เป็นความจริง ทำไมมันมียืนยันทมา ๒,๕๐๐ ปี ศาสนาทำไมจรโลงมาถึงขนาดนี้ได้ ถ้าศาสนาจรโลงมาถึงขนาดนี้ได้ต้องมีแก่น

สิ่งที่มีแก่น เห็นไหม ครูบาอาจารย์ของเราเป็นแก่น แก่นคือแก่นของใจ ธรรมนี้ภาวนะที่จะรับได้คือหัวใจของสัตว์โลก พระไตรปิฎกหนังสือนี้เป็นสิ่งที่จดจารึกกันมา เขาไม่มีชีวิต เขา

ไม่รู้หนังสือเขาไม่มีสุขไม่มีทุกข์กับเรา แต่หัวใจไปอ่านหนังสือถึงมีทุกข์มีสุขกับเรา แล้วมา
ดัดแปลงประเพณีปฏิบัติ หัวใจนี้ถึงสะท้อนใจมาก ธรรมนั้นถึงอยู่กับใจ ถึงธรรมเป็นธรรม เอวัง